

KOMPETENCIJŲ RAIDOS APRAŠAS

1. Bendrosiose programose kompetencijoms tenka išskirtinis vaidmuo – jų išsiugdymas būtinas kiekvieno asmens tobulėjimui, socialinei įtraukčiai, darniai gyvensenai, aktyviam pilietiškumui, pasirengimui asmeniniu indėliu prisidėti prie Lietuvos, Europos ir pasaulio pažangos, darnaus vystymosi. Kompetencijos – asmens ugdymo(si) Bendrosiomis programomis rezultatai, rodantys nuosekliai įgyjamą dvasinę, kognityvinę ir fizinę brandą. Kiekviena kompetencija apibrėžiama atsižvelgiant į jos specifiką ir savitumą. Kompetencijos ugdomos visų Bendrųjų programų turiniu. Jų ugdymosi rezultatai nurodyti mokomųjų dalykų pasiekimų raidos aprašuose.

2. Bendrųjų programų turiniu ugdomos šios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė ir socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos. Visos kompetencijos tarpusavyje susijusios, jos ugdomos integraliai, tik intensyvumas priklauso nuo dalyko specifikos. Kompetencijų raidos apraše pateikiama išvardintų kompetencijų apibrėžtys, kompetencijų sandai – kompetencijos sudedamosios dalys ir kompetencijų raida, atsižvelgiant į amžiaus tarpsnio kognityvinės ir socialinės raidos ypatybes.

3. **Komunikavimo kompetencija** – tai motyvacija ir gebėjimas kurti, perduoti ir suprasti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas), etiškai naudotis verbalinėmis ir neverbalinėmis komunikavimo priemonėmis ir technologijomis. Komunikavimo kompetencijos sandai:

3.1. Pranešimo kūrimas: parenka ir vartoja verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas; pritaiko raiškos priemones ir formas komunikavimo situacijai ir adresatui; pristato save gyvai bei virtualioje erdvėje.

3.2. Pranešimo perteikimas ir komunikacinė sąveika: pasirenka komunikavimo kanalą ir priemonę; taiko komunikavimo strategijas bendraudamas individualiai bei grupėje.

3.3. Pranešimo analizė ir interpretavimas: analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina įvairaus sudėtingumo lygio ir formato pranešimus.

4. Lentelėje pateikiamas komunikavimo kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						
		Priešmokyklinis ugdymas	1-2 klasės	3-4 klasės	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
Pranešimo kūrimas	Priemonių ir formų įvairovė: parenka ir vartoja verbalines ir neverbales raiškos priemones ir formas.	Išbando mokytojo siūlomas kalbines ir vizualias raiškos priemones.	Naudoja mokytojo rekomenduojamas kalbines ir vizualias raiškos priemones.	Naudoja savo pasirinktas ir mokytojo rekomenduojamas kalbines ir vizualias raiškos priemones.	Pasirenka ir derina įvairias raiškos priemones ir formas.	Išbando kompleksines raiškos priemones ir formas.	Naudoja kompleksines raiškos priemones ir formas.	Tikslingai pasirenka ir kūrybiškai naudoja kompleksines raiškos priemones ir formas.
	Komunikavimo sritys ir situacijos: pritaiko raiškos priemones ir formas komunikavimo situacijai ir adresatui.	Atpažįsta elementarias komunikavimo priemones ir pritaiko jas kasdienėms situacijoms asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse.	Pritaiko komunikavimo priemones ir formas kasdienėms situacijoms asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse.	Pritaiko komunikavimo priemones ir formas įvairioms situacijoms asmeninio gyvenimo, mokymo(si) srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.	Pritaiko raiškos priemones ir formas daugumai įprastų komunikavimo situacijų asmeninio gyvenimo, mokymo(si) ir viešosios veiklos srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.	Pritaiko raiškos priemones ir formas įvairioms komunikavimo situacijoms ir adresatams asmeninio gyvenimo, mokymo(si) ir viešosios veiklos srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.	Pritaiko pranešimą komunikavimo situacijoms ir adresatams įvairiose srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.	Lanksčiai pritaiko pranešimą sudėtingoms komunikavimo situacijoms ir įvairiems adresatams įvairiose srityse gyvai ir virtualioje erdvėje.
	Asmens identiteto pristatymo išsamumas: pristato save gyvai bei virtualioje erdvėje.	Skiria, kada ir kam reikia pateikti asmeninius duomenis. Pristato žodžiu bei vizualinėmis	Skiria, kada, kam ir kokius asmeninius duomenis pateikti. Pristato raštu ir žodžiu.	Išsamiai pristato gyvai ir virtualioje erdvėje raštu ir žodžiu.	Apibūdina save suvokdamas savo išskirtinumus ir atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą.	Komunikuodamas išreiškia save remdamasis gerosios praktikos pavyzdžiais.	Komunikuodamas atskleidžia savo asmenybę atsižvelgdamas į komunikavimo sritį.	Tikslingai formuoja asmeninį įvaizdį ir įsitraukia į būsimos profesijos

		raiškos priemonėmis.					Kuria gyvenimo aprašymą, atsižvelgdamas į situaciją ir adresatą.	komunikavimo diskursą.
Pranešimo perteikimas ir komunikacinė sąveika	Komunikavimo kanalų ir priemonių įvairovė: pasirenka komunikavimo kanalą ir priemonę.	Mokytojo patarimas pasirenka artimoje aplinkoje esančius komunikavimo kanalus ir priemones.	Pasirenka artimoje aplinkoje esančius įvairius komunikavimo kanalus ir priemones.	Naudoja fizinius ir virtualaus komunikavimo kanalus ir priemones.	Naudoja ir palygina įvairius fizinius ir virtualaus komunikavimo kanalus ir priemones.	Naudoja ir derina tarpusavyje įvairius fizinius ir virtualaus komunikavimo kanalus ir priemones.	Integruoja komunikavimo kanalus ir priemones įvairia lypei komunikacinei sąveikai užtikrinti.	Kuria ir tikslingai naudoja komunikavimo kanalus ir priemones.
	Komunikavimo strategijų įvairovė: taiko strategiją komunuodamas individualiai bei grupėje.	Komunuodamas išlaiko dėmesį, išklauso pašnekovą bei reaguoja.	Komunuodamas išlaiko dėmesį, išklauso pašnekovą ir tinkamai reaguoja. Komunuodamas su vienu pašnekovu ar grupėje, taiko skirtingas komunikavimo strategijas	Taiko pagrindines komunikavimo strategijas: atsižvelgia į adresatą, remiasi ankstesnėmis žiniomis, bando ir pasitaiso	Bando ir eksperimentuoja taikydamas įvairias komunikavimo strategijas: planuoja pranešimą, naudoja kalbinius ir nekalbinius išteklius	Parenka ir derina įvairias komunikavimo strategijas, lanksčiai naudoja kalbinius ir nekalbinius išteklius	Taiko komunikavimo strategijas ir apibūdina kitų taikomas strategijas, tinkamai į jas reaguoja	Tikslingai taiko komunikavimo strategijas ir kuria komunikavimo aplinką

Pranešimo analizė ir interpretavimas	Suvokiamo pranešimo sudėtingumas ir įvairialypiškumas: analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina pranešimą.	Atpažįsta gaunamus paprastus verbalinius ir ne-verbalinius Pranešimus. Aptaria pagrindines komunikavimo intencijas. Atpažįsta įžeidžiamo turinio pranešimus.	Analizuoja asmeninio gyvenimo, mokymo(si) ir viešosios veiklos srityse gaunamus verbalinius ir ne-verbalinius Pranešimus. Atpažįsta pagrindines pranešimų adresatų grupes. Nustato pagrindines komunikavimo intencijas. Atpažįsta patyčias ir įžeidžiamo turinio pranešimus.	Analizuoja pranešimo siuntėjų ir gavėjų socialinius vaidmenis asmeninio gyvenimo, mokymo(si) ir viešosios veiklos srityse. Apibūdina adresato kitiškumą. Komentuoja įvairias komunikavimo intencijas. Paaškina asmenines nuostatas išreiškiančius pranešimus. Atpažįsta nepakantumą ir smurtą skleidžiančius pranešimus.	Paaškina abstrakčiais simboliais išreikštus pranešimus. Atpažįsta anoniminius pranešimus. Analizuoja ir vertina kompleksines komunikacines intencijas. Atpažįsta žalingą poveikį darančius pranešimus.	Analizuoja pranešimus, turinčius potekstę. Analizuoja asmeninius ir grupinius interesus išreiškiančius pranešimus. Kritiškai vertina pranešimą.	Analizuoja įvairialypius pranešimus ir nustato netiesiogiai išreikštas komunikacines intencijas. Atskiria manipuliacijas. Patikrina pranešimo patikimumą. Paaškina pranešimą remdamasis išplėstiniu kontekstu.	Analizuoja įvairialypius pranešimus ir kompleksines komunikacines intencijas visose gyvenimo srityse. Analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina pranešimo patikimumą remdamasis įvairiais šaltiniais.
--------------------------------------	--	--	--	--	--	---	--	--

5. **Kultūrinė kompetencija** – tai kultūrinė savimonė, grįsta žiniomis, aktyvia kultūrine raiška ir kultūriniu sąmoningumu. Kultūrinės kompetencijos sandai:

5.1. Kultūrinis išprusimas: žino pačius bendriausius, su kultūra susijusius dalykus, orientuojasi kultūrinėje erdvėje, atpažįsta Lietuvos etninės kultūros objektus, žino savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūros tradicijas, pažįsta paveldą, dabarties kultūrinius reiškinius, supranta šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas.

5.2. Kultūrinė raiška: aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūriniuose procesuose, meninėse ir kitose su kultūra susijusiose veiklose.

5.3. Kultūrinis sąmoningumas: apmąsto ir kritiškai vertina įvairias kultūros formas ir reiškinius, išreiškia požiūrį, nuostatas ir vertybes.

6. Lentelėje pateikiamas kultūrinės kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						
		Priešmokyklinis	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
Kultūrinis išprusimas	Susipažįsta, renka, sistemina, apibūdina bendriausius kultūros reiškinius.	Atpažįsta ir įvardija kultūros kūrinių savybes bei priemones; išreiškia preferencijas vieniems ar kitiems kultūros reiškiniams.	Atpažįsta bei aptaria kai kuriuos paprasčiausius kultūros reiškinius artimiausioje aplinkoje.	Atpažįsta ir klasifikuoja kultūros reiškinius. Atpažįsta ir diferencijuoja kultūros reiškinius.	Klasifikuoja, diferencijuoja ir palygina bendriausius kultūros reiškinius.	Sistemina ir apibūdina įvairius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus požiūrius bei elgsenas. Atpažįsta ir aptaria kultūrinius ženklus, simbolius, kitus kultūrinius pasiekimus.	Analizuoja, komentuoja ir aptaria sudėtingesnius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, požiūrius ir elgsenas, ženklus, simbolius, istorinius faktus bei interpretacijas, kultūrinius pasiekimus.	Lygina, apibendrina, kritiškai vertina aktualesnius kultūros reiškinius: vertybes, idėjas, įsitikinimus, papročius, ženklus bei simbolius, elgsenas, komunikacijos formas, istorines interpretacijas, kultūrinius pasiekimus.

	<p>Suvokia Lietuvos kultūros kontekstą, atpažįsta etninės kultūros objektus ir reiškinius, supranta šiuolaikinės Lietuvos kultūros raidos tendencijas, paaiškina, kaip jos tęsia, keičia ar papildo anksčiau susiformavusias kultūros tradicijas; suvokia mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bendruomenės gyvenime.</p>	<p>Sužino pagrindines Lietuvos kalendorinių švenčių tradicijas ir jas pritaiko mokykloje ir šeimoje. Išsako savo įspūdžius, patyrus Lietuvos kultūros kūrinių įvairovę ir pabendravus su Lietuvos kūrėjais bei atlikėjais.</p>	<p>Sužino Lietuvos kultūros tradicijas, papročius. Įvardija svarbius šalies mokslo, meno, kultūros veikėjus.</p>	<p>Apibūdina savo šalies kultūrinę tradicijas, supranta tradicijų reikšmę. Įvardija pagrindinius Lietuvos kultūros kūrinius, reiškinius, paaiškina jų istoriją. Išvardija svarbiausius mokslo, meno, kultūros, visuomenės veikėjus, pagrindinius jų kūrinius.</p>	<p>Apibūdina įvairius Lietuvos kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Vertina pagrindinių Lietuvos mokslo, meno, visuomenės veikėjų ir jų kūrinių reikšmę kultūros raidai ir dabarčiai.</p>	<p>Diferencijuoja, klasifikuoja ir aptaria Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, lygina įvairius kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Analizuoja ir interpretuoja mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę.</p>	<p>Įvardija Lietuvos kultūros kontekstą, aptaria ir kritiškai vertina Lietuvos kultūros reiškinius, kūrinius, aptaria šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas.</p>	<p>Analizuoja ir lygina Lietuvos kultūros objektus, reiškinius, kūrinius, interpretuoja ir vertina šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas, paaiškina jų sąsajas su tradicine kultūra.</p>
	<p>Savęs identifikuoja ir suvokia kaip atsakingą ir aktyvų Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros dalyvį. Analizuoja, lygina ir interpretuoja savąją ir kitas kultūras, suvokia jų prasmę, vertę,</p>	<p>Savais žodžiais paaiškina savo artimiausios aplinkos kultūros reiškinius ir lygina juos su kitų šalių kultūros reiškiniais.</p>	<p>Lygina artimiausios aplinkos gamtos ir įvairių kultūros objektų, paminklų svarbiausius bruožus. Aptaria kitų šalių</p>	<p>Pristato kultūriškai įvairią savo šalies veiklą, kultūrinius objektus. Pažįsta Lietuvos ir Europos, pasaulio kultūrų tradicijas, nurodo</p>	<p>Apibūdina ir lygina skirtingas kultūras, jų tradicijas, paveldą. Analizuoja ir interpretuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrų</p>	<p>Aprašo, analizuoja ir palygina įvairių skirtingų kultūrinių grupių įsitikinimus, praktikas, kultūrinius įvykius ir papročius. Nustato ir aprašo būdus,</p>	<p>Analizuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros dinamiką, skirtingų kultūros laukų socialinį ir istorinį kontekstus. Paaiškina būdus, kaip</p>	<p>Analizuoja ir kritiškai vertina sudėtingus kultūrinius reiškinius, praktikas ir kontekstus, lygina bei vertina Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros</p>

	kontekstą bei tarpusavio ryšius.		kultūrinės tradicijas.	panašumus ir skirtumus.	tradicijas, paveldą.	kuriais tauta ir atskiros kultūrinės grupės, bendruomenės formuoja savo tapatybes.	skirtinguose kontekstuose keičiasi tautos ir atskirų kultūrinių grupių, bendruomenių tapatybės.	laukus. Analizuoja, interpretuoja ir vertina lokalių, regioninių kultūros reiškinių įtaką šalies kultūrai.
	Žino kultūrinį kontekstą; estetinį skonį bei santykį su kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais grindžia dialogu.	Įvardija, kas suteikia kultūros objektui ar reiškiniui ekspresyvumo ir patrauklumo.	Dalijasi žiniomis apie skirtingus kultūros objektus, reiškinius ir kūrinius.	Nustato ir aprašo būdus, kaip įgytos žinios ir įvairios kultūrinės patirtys atveria naujus kelius ir galimybes kūrybai ir pažinimui.	Apibūdina kultūrinių renginių reikšmę mokyklos, bendruomenės ar tautos gyvenime. Formuoja savo santykį su kultūros objektais ir reiškiniais bei kūriniais, plečia kultūrinį kontekstą.	Analizuoja ir interpretuoja kultūros reiškinius, kūrinius, siedami su platesniu kultūriniu kontekstu. Mokosi ugdyti estetinį skonį ir kritiškai vertinti.	Analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius, kūrinius, ugdo estetinį skonį. Išmano Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūrinį kontekstą.	Formuoja dialogišką santykį su Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros objektais, reiškiniais ir kūriniais, juos lygindami ir siedami su platesniais kontekstais.
Kultūrinė raiška	Įgyvendina individualias menines ir kitas kultūrinės veiklas, puoselėja talentus bei polinkius, suvokia	Išbando įvairias nesudėtingas kultūrinės raiškos veiklas.	Taikydami paprastas technikas, išbando įvairias kultūrinės raiškos formas, siekdami	Plėtoja kultūrinės raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius; vertindami asmeninius	Plėtoja savo kultūrinės raiškos žinias, gebėjimus bei įgūdžius, identifikuoja, kurios kultūrinės	Realizuoja savo talentus, meninius polinkius ir kultūrinės veiklas, pristatydami juos mokykloje	Aktyviai imasi konkrečių meninių ir kultūrinių veiklų lokaliaje mokyklos, šeimos,	Įgyvendina sudėtingesnes menines ir kultūrinės veiklas, realizuoja savo talentus bei

	kultūros tradīciju tēstinumo svarbā.		suprasti savo meninius ir kultūrinus polinkus, pomēgius ir gebējumus.	gebējumus ug-dosi savistabā.	raiškos formas teikia didžiausią pasitenkinimą, ir sprendžia, kuriems talentams, polinkiams ar pašaukimui skirti didesnį dėmesį.	ir vietas bendruomenėje.	bendruomenės erdvėje.	polinkius konkrečiai kultūrinei raiškai.
	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūrinėje veikloje kaip kūrējai, atlikējai, stebētojai, interpretuotojai, vartotojai ar kritikai; sąžiningai ir etiškai vartoja intelektinius kultūros produktus.	Išbando kūrējo, atlikējo, kultūros stebētojo ir vartotojo vaidmenis per patirtines kultūrinis veiklas.	Išbando kūrējo, atlikējo, kultūros stebētojo ir vartotojo vaidmenis. Pritaiko kultūrinis raiškos patirtis klasēs, mokyklos veikloje. Tēvams ir mokytojams padedant moka atsakingai naudotis įvairiomis medijomis	Išbando kūrējo, atlikējo, kultūros stebētojo ir vartotojo vaidmenis klasēs, mokyklos, šeimos bei bendruomenės aplinkoje. Moka atsakingai naudotis medijomis, supažindinamas intelektualinės nuosavybės sąvoka.	Įgytus kultūros kūrējo, atlikējo, stebētojo, vartotojo ar kritiko gebėjimus išbando įvairiose aplinkose ir kontekstuose. Atsakingai naudojasi medijomis. Nurodo, kaip etiškai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Kultūros kūrējo, atlikējo, aktyvaus stebētojo, vartotojo, kritiko gebėjimus pritaiko praktiškai. Analizuoja, aptaria medijų daromą įtaką. Nurodo, kaip etiškai, atsakingai ir legaliai vartoti intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai dalyvauja įvairioje kultūrinėje veikloje ir raiškoje. Kritiškai vertina medijų kultūrą. Atsakingai ir legaliai vartoja intelektinius kultūros produktus.	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūrinėje veikloje kaip kūrējas, atlikējas, aktyvus stebētojas, interpretuotojas, kritiškai medijų vartotojas. Atsakingai ir kritiškai vertina intelektinių kultūros produktų vartojimą.

	Asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime išmintingai pritaiko kultūrinės žinias ir gebėjimus.	Naratyviniais žaidimais, vaizduojamaisiais menais, garsų pasaulio tyrinėjimais ir kitomis priemonėmis pakartoja, panaudoja ir plėtoja anksčiau patirtas kultūros raiškos formas.	Siūlo kultūrinės raiškos bei kūrybos patirtis klasės, mokyklos projektui ar renginiui.	Kuria ir siūlo kultūrinės raiškos patirtis klasės, mokyklos projektui ar renginiui bei svarsto.	Žino, kaip kultūrinės žinios bei raiška siejasi su visais mokomaisiais dalykais, ir jas įtraukia į įvairias mokyklos bei bendruomenės gyvenimo sritis.	Įgytas kultūrinės žinias ir gebėjimus pritaiko ir patikrina per atskirus mokomuosius dalykus.	Apibendrina ir aprašo kultūrinės situacijas, siedamas asmeninę patirtį su visuomeniniu kontekstu.	Lygindami ir apibendrindami pritaiko kultūrinės žinias asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime.
Kultūrinis sąmoningumas	Paaishkina ir pagrindžia, kaip ir kodėl kultūra yra esminis asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę konstruojantis komponentas.	Apibūdina savo kultūrą ir kuo ji skiriasi nuo kitų kultūrų, žmonių ar tradicijų, su kuriomis yra susidūręs.	Paaishkina, ką yra supratę apie kitus žmones, remdamiesi savo kultūrinėmis patirtimis.	Paaishkina, ką ir kaip yra išmokę, supratę, remdamiesi kultūrine patirtimi. Svarsto, kaip ši patirtis ir supratimas juos keičia ar praturtina.	Įvardija ir apibūdina, koks yra kalbos bei kultūros vaidmuo formuojant asmenų, bendruomenių, tautų ar šalių tapatybes. Paaishkina, ką ir kaip yra išmokę, supratę apie save ir kitus, remdamiesi kultūrine patirtimi.	Pagrindžia tarpkultūrinio dialogo svarbą, įvairių kultūrų sąveikas, remdamiesi savo kultūrine patirtimi.	Nustato ir pagrindžia kultūros, kalbos ir istorijos vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei.	Paaishkina ir pagrindžia kultūros, kaip esminio asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę formuojančio komponento, svarbą.

	Įvardija ir kritiškai vertina įvairias kultūros formas ir reiškinius, kelia klausimus apie savos kultūros ir kitų kultūrų suformuotas prielaidas bei galimus šališkumus.	Kelia klausimus apie kultūrinių reiškinių panašumus ir skirtumus.	Laisvai, savitai, intuityviai įvardija savo požiūrį į kultūros reiškinius. Identifikuoja palankaus ir įtraukiojo elgesio atvejus savo kultūrinėje aplinkoje.	Įvardija ir pagrindžia savo požiūrį į kultūros formas bei reiškinius. Paaiškina, kodėl nepagrįsti kultūriniai apibendrinimai apie asmenis bei grupes gali būti kenksmingi.	Įvardija bei įgytomis žiniomis pagrindžia asmenines ir kitų kultūrinės preferencijas. Atpažįsta ir paaiškina kultūrinius stereotipus bei išankstinius nusistatymus ir jų poveikį Lietuvos kultūrai ir visuomenei.	Diskutuoja ir kvestionuoja kultūrinius stereotipus ir išankstinius nusistatymus įvairiose kultūros formose.	Kritiškai vertina stereotipus įvairiuose kultūriniuose tekstuose, savos nacionalinės ir kitų kultūrų pasakojimuose.	Pagrindžia ir kritiškai apmąsto savo ir įvairių kitų kultūrų poveikį, patirtį, požiūrius ir įsitikinimus.
	Atpažįsta, kad kultūra nėra vienaalytė: tai rinkinys kintančių reiškinių bei subkultūrų, kurių sąveika susiklosčiusi istoriškai.	Apibūdina, ką patiria dalyvaudamas savo aplinkos kultūrinėse bendruomenėse ir jų veiklose.	Įvardija kultūrinės bendruomenės, kurioms priklauso, ir apibūdina, kaip jose veikiama ir bendraujama, remiantis žinomais kultūros reiškiniais.	Įvardija ir apibūdina panašumus ir skirtumus tarp kultūrinių grupių bei pačiose grupėse.	Paaiškina, kaip keičiantis laikams kultūra keičiasi, kaip įvairios žmonių grupės bei asmenys daro įtaką kultūros raidai.	Nustato ir aprašo, kaip įvairios žmonių grupės daro įtaką kultūros raidai.	Paaiškina ir lygina, kaip kintantys kultūriniai reiškiniai ir subkultūros veikia kultūrą.	Pagrindžia, argumentuoja ir kritiškai vertina įvairių kultūrinių reiškinų, subkultūrų poveikį šalies, Europos ir pasaulio kultūros raidai.

	Suvokia, kad kitų kultūrų atstovų pasaulėžiūra, normos, praktikos ir papročiai gali skirtis nuo tų, kurios vyrauja gyvenamoje vietoje. Per dialogišką santykį pripažįsta, kad kultūrinis kitoniškumas gali būti prasmingas, nepaisant mūsų preferencijų.	Aptaria kitoniškumą, kai lygina savo aplinkos kultūros reiškinius su tais, kuriuos stebi gyvai ir įvairiose medijose.	Įvardija įvairių kultūrų objektus, reiškinius ir kūrinis. Aptaria kultūrinį kitoniškumą lokaliaje aplinkoje.	Įvardija ir apibūdina įvairių kultūrų žinias, įsitikinimus ir praktikas, atsižvelgdami į konkretų laikotarpį, įvykį ar paprotį. Atpažįsta skirtingų kultūrų komunikavimo panašumus ir skirtumus.	Tyrinėja ir lygina įvairių kultūrų pasakojimus, tradicijas bei artefaktus, aptardami jų reikšmę mokyklos, bendruomenės ar kitų šalių kontekste.	Nustato veiksnius, kurie padeda dialogiškam tarpkultūriniam komunikavimui. Analizuoja kai kurias sąmoningas dialogo vengimo strategijas. Apibūdina, kaip komunikacijos priemonės (lingvistinės, kūno kalbos, menų raiškos ir kt.) turi skirtingas reikšmes skirtingose kultūrose.	Integruoja savo žinias apie kitų kultūrų atstovų normas, papročius į kasdienį gyvenimą. Sąmoningai siekia dialogiško santykio su kitų kultūrų atstovais.	Priima įvairiapėpės kultūrinės bendruomenės iššūkius, pagrindžia kultūrinio tarpininkavimo vaidmenį, moka gyventi ir kurti kartu su kitų kultūrų atstovais.
--	--	---	--	--	---	---	--	---

7. **Kūrybiškumo kompetencija** – tai sau ir kitiems reikšmingų kūrybinių idėjų, produktų, problemų sprendimų tyrinėjimas, generavimas, kūrimas, vertinimas, išlaikant darnų santykį su savimi ir aplinka. Kūrybiškumo kompetencijos sandai:

7.1. Tyrinėjimas: identifikuoja problemas ir kūrybines galimybes, renka, sieja ir kritiškai vertina kūrybai reikalingą informaciją; dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi.

7.2. Generavimas: kelia idėjas, siūlo sprendimus; pasirenka sau ir kitiems reikšmingas idėjas, jas apsversto iš skirtingų perspektyvų.

7.3. Kūrimas: etiškai veikia kurdamas savarankiškai, nebijo rizikuoti ir klysti; lanksčiai naudoja kūrybos būdus ir priemones; tobulina, pristato ir dalinasi kūrybos rezultatais.

7.4. Vertinimas ir refleksija: vertina ir (ar) reflektuoja produkto / sprendimo naujumą, vertingumą, kūrybos procesą.

8. Lentelėje pateikiamas kūrybiškumo kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						
		Priešmokyklinis ugdymas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
Tyrinėjimas	Identifikuoja problemas ir kūrybines galimybes.	Užduoda daug klausimų, susijusių su kūrybine veikla, kurioje dalyvauja.	Įvardija žinomą informaciją ir su tuo susijusias kūrybines galimybes pagal vieną ar kelias savybes. Kelia faktinius, žvalgomojus klausimus, pagrįstus turima informacija, asmeniniais interesais ir patirtimi.	Išskiria esminę informaciją, įvardina kūrybines galimybes pagal vieną ar kelias savybes, naudojami šaltiniais. Savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda išvelgti problemas bei kūrybines galimybes.	Identifikuoja problemas, įvardina kūrybines galimybes pagal vieną ar kelias savybes, naudojami pasirinktais šaltiniais. Savarankiškai kelia probleminius klausimus, kurie padeda išvelgti ir paaiškinti problemas bei kūrybines galimybes.	Identifikuoja problemas, įvardina kūrybines galimybes, įvertina ir atsižvelgia į skirtingus požiūrius, kriterijus. Savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda sieti priežastis, pasekmes, aplinkybes.	Identifikuoja problemas ir įvardina kūrybines galimybes, atsižvelgia į skirtingas perspektyvas. Savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda paaiškinti kompleksines problemas.	Identifikuoja kūrybines problemas skirtinguose socialiniuose, kultūriniuose ir kituose kontekstuose. Savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda kritiškai vertinti kompleksines problemas.

<p>Renka, sieja ir kritiškai vertina kūrybai reikalingą informaciją.</p>	<p>Nurodo, kokių žinių, priemonių, gebėjimų reikės kūrybinei veiklai. Pasitikslina informaciją, jei ji neaiški ar dviprasmiška.</p>	<p>Mokytojui ar suaugusiajam padedant renka kūrybai reikalingą informaciją, naudojami šaltiniais. Mokytojui ar suaugusiajam padedant paaiškina surinktos informacijos reikalingumą kūrybai.</p>	<p>Savarankiškai renka kūrybai reikalingą informaciją, naudojami pasirinktais šaltiniais. Savarankiškai atrinktos informacijos reikalingumą kūrybai. Pradedama taikyti jos rinkimo strategijas.</p>	<p>Renka kūrybai reikalingą informaciją pagal kelis kriterijus. Įvardija, kodėl ir kokios informacijos reikia kūrybai. Taiko žinomas informacijos rinkimo strategijas.</p>	<p>Renka ir apibendrina kūrybai reikalingą informaciją pagal kelis kriterijus. Pritaiko informacijos rinkimo strategijas atitinkamai kūrybos paskirčiai ir situacijai.</p>	<p>Renka ir sistematina kūrybai reikalingą informaciją pagal kelis kriterijus. Argumentuotai pasirenka informacijos rinkimo strategijas, numato alternatyvas.</p>	<p>Renka ir kritiškai analizuoja kūrybai reikalingą informaciją pagal kelis kriterijus (pvz., patikimumo, autentiškumo, pagrįstumo, tinkamumo, šališkumo). Argumentuotai pasirenka informacijos rinkimo strategijas, numato alternatyvas, įvertina rizikas.</p>
<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi.</p>	<p>Dalinasi savo idėjomis, žiniomis, kūrybos rezultatais artimoje aplinkoje.</p>	<p>Mokytojui ar suaugusiajam skatinant dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi artimoje aplinkoje.</p>	<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi pažįstamoje aplinkoje (klasėje, šeimoje, mokykloje, vietos bendruomenėje ir kt.).</p>	<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi, derina asmeninius ir kitų interesus, lūkesčius.</p>	<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi, derina asmeninius ir kitų interesus, atsižvelgia į skirtingas perspektyvas.</p>	<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi, kuriuos gali daryti įtaką kūrybos kontekstui ir aplinkybėms.</p>	<p>Dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi, derina asmeninius ir aplinkinių žmonių interesus, kritiškai vertina kūrybos kontekstą ir aplinkybes.</p>

Generavimas	Generuoja idėjas ir sprendimus.	Siūlo idėją ir sprendimą. Paaiškina, ką norėtų sukurti, kokio kūrybos rezultato tikisi.	Idėjas kelia spontaniškai, atsižvelgia į situaciją. Mokytojui ar suaugusiajam skatinant siūlo kūrybinę idėją ir sprendimą.	Kelia idėjas, derina spontanišką ir racionalųjį būdus, atsižvelgia į situaciją. Savarankiškai kelia kūrybines idėjas ir sprendimus.	Kelia idėjas, derina spontanišką ir racionalųjį būdus, atsižvelgia į problemą ir situaciją. Savarankiškai kelia neįprastas, rizikingas idėjas ir sprendimus.	Sieja keliamas idėjas, derina spontanišką ir racionalųjį būdus. Kelia asmeniškai reikšmingas idėjas ir / ar sprendimus.	Kelia idėjas, naudoja įvairias mąstymo operacijas (analizę, sintezę, palyginimą, apibendrinimą, klasifikavimą, abstrahavimą ir kt.). Kelia sau ir kitiems reikšmingas idėjas ir sprendimus.	Kelia idėjas, naudoja vaizdus, analogijas, simbolius, metaforas. Kelia sudėtingas (prieštaringas, paradoksalias) idėjas ir galimus jų sprendimo būdus.
	Idėjas, galimybes, veiksmus apsvarsto iš skirtingų perspektyvų.	Numato kūrybos eigą remdamasis ankstesne patirtimi	Išsako asmeninę poziciją, kai apibūdina kūrimo procesą ir būsimą rezultatą.	Idėjas, galimybes, veiksmus apsvarsto, įvertina stipriąsias ir silpnąsias jų puses.	Idėjas, galimybes, veiksmus apsvarsto, vertina galimybes ir aplinkybes.	Numato ir vertina alternatyvius sprendimus, idėjas, galimybes, veiksmus.	Numato ir analizuoja alternatyvius sprendimus, idėjas, galimybes, veiksmus, atsižvelgia į kontekstą ir aplinkybes.	Numato ir kritiškai vertina alternatyvius sprendimus, idėjas, galimybes, veiksmus, atsižvelgia į kontekstą ir aplinkybes, įvertina riziką.
	Pasirenka reikšmingas sau ir kitiems idėjas ir / ar sprendimus.	Nurodo, kam bus skirti kūrybos rezultatai ir kaip jie gali paveikti kitus.	Renkasi idėjas ir sprendimus, atsižvelgia į asmeninio aktualumo ar aplinkiniams kriterijus.	Pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų, atsižvelgia į asmeninį jų reikšmingumą	Pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų, derina asmeninį ir aplinkinių požiūrį.	Pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų, derina asmeninį ir aplinkinių požiūrį.	Pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų, apmąsto juos iš skirtingų socialinių bei	Pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų, remiasi pagrįstumo, aktualumo, vertingumo kriterijais.

				aktualumą ir aktualumą aplinkiniams.			kultūrinių perspektyvų.	
Kūrimas	Kuria savarankiškai, nebijo rizikuoti ir klysti.	Iniciatyvus imdamasis kūrybinių sumanymų ir juos įgyvendindamas. Susidūręs su sunkumais tęsia pradėtą veiklą, jei sulaukia pagalbos ar padrąsinimo.	Savarankiškai kuria įprastomis ar analogiškomis aplinkybėmis. Atlieka nesudėtingas, o mokytojui ar suaugusiajam raginant, padedant – iššūkio reikalaujančias kūrybines užduotis. Susidūręs su sunkumais – tęsia pradėtą veiklą, jei gauna pagalbos ir padrąsinimą.	Savarankiškai atlieka įvairaus sudėtingumo kūrybines užduotis įprastomis ar sąlyginai naujomis aplinkybėmis, noriai imasi iššūkio reikalaujančių darbų. Jei susiduria su sunkumais, tęsia pradėtą veiklą, savarankiškai ieško sprendimų.	Savarankiškai kuria tiek įprastomis, tiek ir naujomis aplinkybėmis. Atlieka įvairaus sudėtingumo kūrybines užduotis, drąsiai imasi iššūkio reikalaujančių darbų. Kai susiduria su sunkumais, nebijo rizikuoti, imasi naujų projektų.	Savarankiškai kuria tiek įprastomis, tiek ir naujomis aplinkybėmis. Kūrybinei veiklai renkasi asmeniškai ar socialiai prasmingas temas. Paaškina, kodėl imantis naujo projekto – rizikuojama. Nesėkmės atveju nenuleidžia rankų, ieško kito sprendimo arba pagalbos.	Pasirenka dalyvavimo kūrybinėje veikloje pobūdį, įvertina asmeninius poreikius, interesus ir gebėjimus. Kūrybą aiškina kaip asmeniškai ar socialiai prasmingą veiklą. Įvertina rizikos laipsnį, kai imasi naujo projekto. Nesėkmės atveju išvelgia priežastis, vertina įgytos patirties svarbą ateities kūrybinei veiklai.	Savarankiškai kuria asmeninius poreikius, interesus ir gebėjimus atitinkančioje srityje. Kuria asmeniškai ir socialiai prasmingus darbus, idėjas, produktus. Rizikuose dalykuose išvelgia galimybių. Nesėkmę vertina kaip brandumą ir patirtį.

	Lanksčiai naudoja kūrybos būdus ir priemones.	Išbando įvairias kūrybinės veiklos priemones ir būdus.	Taiko žinomas veiklos priemones ir veikimo būdus. Veikia etiškai, laikosi kūrybinės veiklos taisyklių.	Išbando įvairias veiklos priemones ir veikimo būdus, atranda naujų kombinacijų. Veikia etiškai, laikosi kūrybinės veiklos taisyklių ir / ar jas kuria.	Taiko naujas veiklos priemones ir veikimo būdus bei jų kombinacijas. Veikia etiškai, laikosi kūrybinės veiklos taisyklių. Jas kuria ir / ar koreguoja.	Taiko žinomus ir atranda alternatyvių resursų, kūrybos būdų, priemonių. Veikia etiškai, laikosi kūrybinės veiklos taisyklių. Jas kuria ir / ar koreguoja.	Lanksčiai renka ir etiškai naudoja veiklos priemones, veikimo būdus. Laikosi kūrybinės veiklos taisyklių, jas koreguoja, derina asmeninius ir kitų interesus.	Tikslingai renka ir taiko veiklos priemones ir būdus, atsižvelgia į kūrybos paskirtį, etikos ir intelektualinės nuosavybės normas. Laikosi kūrybinės veiklos susitarimų, tačiau juos vertina kritiškai, nebijo pasielgti savaip, nepažeidžia kitų interesų.
	Tobulina ir pristato kūrybos rezultatus.	Užbaigia pradėtą kūrybinį darbą / veiklą, paragintas tobulina. Kūrybos rezultatus pristato pasiūlytu būdu: žodžiu, piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, judesiais ir kt.	Koreguoja darbą. Sumanymus užbaigia.	Tobulina darbą, vengia pasikartojimų, kopijavimo.	Tobulina darbą, siekia originalumo, detalių įvairovės. Sumanymus	Tobulina darbą, siekia originalumo, išbaigtumo, detalių įvairovės.	Tobulina darbą, derina užduoties duotybes ir asmeninius poreikius,	Tobulina darbą, plėtoja originalų kūrybos proceso ir jo rezultatų stilių.

9. Pažinimo kompetencija – tai motyvacija ir gebėjimas pažinti save ir pasaulį, įgyjami suvokiant (perimant) žmonijos kultūrinę patirtį. Ši kompetencija apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimus. Mokyklinis pažinimas reikalauja valios, pastangų ir atkaklumo. Pažinimo kompetencijos sandai:

9.1. Dalyko žinios ir gebėjimai: apibūdina dalykui būdingus pagrindinius objektus, reiškinius ir procesus; mokosi dalyko programoje nurodytų faktų ir sąvokų; tinkamai taiko taisykles, atlieka standartines procedūras ir algoritmus, jų taikymą iliustruoja pavyzdžiais.

9.2. Kritinis mąstymas: kvestionuoja, vertina ir pagrindžia idėjas, argumentus ir sprendimus; mokinys mąsto kritiškai, kai siūlo naujus mąstymo aspektus, variantus, atsižvelgia į dalykui būdingus susitarimus ir tuo būdu gauna kaip galima naudingesnes išvadas; atpažįsta ir vertina tą pačią informaciją, kuri skirtinguose kontekstuose reprezentuojama skirtingai.

9.3. Problemų sprendimas: kelia probleminius klausimus, išskiria spręstinas problemas ir pokyčių reikalaujančias sritis, vertina įvairias pokyčių alternatyvas, jų moralines, socialines, ekonomines ir ekologines pasekmes. Problemas formuluoja ir sprendžia naudodamasis kompiuterine technika ar kitais būdais. Kuria pridėtinę vertę, vertina situaciją, kaupia resursus. Suvokia pridėtinės vertės kūrimo ir naudojimo galimybes (tokia vertė galėtų būti produktai, paslaugos ar idėjos sprendžiant problemas ar tenkinant poreikius). Ši dedamoji apima kalbų, procesų dėsningumą ir sistemų, reikalingų valdyti skaitmeninius įrankius ir robotus, žinojimą, supratimą ir įgūdžius.

9.4. Mokėjimas mokytis: konstruodamas ir siedamas įvairių sričių žinias (žinojimą) ir įgūdžius, kuriasi vientisą pasaulėvaizdį; aprašo pasaulį kalba, vaizdais, simboliais, matematinėmis ir kitomis priemonėmis; kritiškai reflektuoja atsižvelgdamas į mokymosi tikslus, suvokia mokymosi mokytis visuomeninį kontekstą.

10. Lentelėje pateikiamas pažinimo kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						III-IV gimnazijos klasės
		Priešmokyklinis ugdymas	1-2 klasės	3-4 klasės	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	
Dalyko žinios ir gebėjimai	Mokymo(si) objektai ir sąvokos.	Skiria daiktus ir reiškinius pagal jiems būdingus požymius. Sieja skaičius, garsus su jų simboliais. Kalba aiškiai, suprantamai. Pastebi ir įvardija įvairias objektų sekas, dėsningumus, pastebėtus aplinkoje.	Skiria mokomojo dalyko turinį nu kitos informacijos. Daiktų kiekinės savybės, daiktų formas priskiria matematikai. Lietuvių kalbai priskiria raides, garsus, žodžius. Muzikai priskiria dainavimą, grojimą. Kūno kultūrai – sporto užsiėmimus.	Atpažįsta dalyko objektus, reiškinius ir procesus kasdienėje aplinkoje.	Formuluoja dalyko sąvoką ir pateikia jos pavyzdžių.	Skiria sąvokos apibrėžimą nuo fakto ir taisyklės. Savais žodžiais paaiškina skirtumus ir pateikia pavyzdžių.	Atpažįsta dalyko sąvokų hierarchinę struktūrą.	Apibūdina dalyko turinį. Paaiškina, kuo dalykas išsiskiria pagal jam būdingą objektų ar reiškinių suvokimą bei jam būdingą mąstymą.
	Pagrindiniai dalyko faktai ir idėjos.	Naudoja kalbines ir vaizdines priemones daiktams ir reiškiniams apibūdinti. Nuosekliai pasakoja apie jam nutikusius	Atpažįsta konkrečių daiktų savybes, priskiriamas dalyko turiniui. Kasdienėje veikloje sutinkamas sekas sieja su nuosekliu skaičiavimu.	Atpažįsta dalyko faktus kaip nagrinėjamų konkrečių objektų savybes. Suvokia ir randa dėsningumus sudėtingesnių	Atpažįsta faktą kaip sakinį, kuris yra teisingas arba klaidingas. Daro logines išvadas, atsižvelgia į turimas prielaidas, kai	Atpažįsta dalyko idėją kaip faktus jungiančią mintį. Atlieka mintinus veiksmus su abstrakčiomis idėjomis, hipoteziniais procesais ir pan.	Mato dalyko turinį kaip idėjų rinkinį. Idėjos paaiškina ir įprasmina atskirus faktus. Domisi naujais dalykais, kryptingai ieško informacijos. Samprotauja apie abstrakčių sąvokų	Atpažįsta ir naudojami pagrindinėmis dalyko idėjomis.

	įvykius, atpasakodamas istoriją pamini daugelį svarbiausių faktų. Mėgaujasi humoru ir patys kuria juokelius, paremtus netikėtumu, neatitikimu, hiperbolizavimu.	Integruoja, pritaiko patirtimi paremtas žinias ir suvokia skaitomą tekstą. Kopijuoja ir atlieka tam tikrus darbus pagal pavyzdį.	elementų sekose. Išmokę bendrąsias taisykles taiko konkrečioms atvejams.	turinys neprieštaruoja empiriniam patyrimui. Analizuoja išvadų darymo logiką. Informaciją jungia į hierarchiškai organizuotus tinklus.	Žodyną gausiai papildo naujais žodžiais, terminais, reiškiančiais abstrakčias sąvokas.	reikšmę. Įvaldo individualų rašymo stilių, rašo ir mintis dėsto sklandžiai. Skaito ir analizuoja tekstus, naujus dalykus integruoja į esamas sistemas.	
Dalyko procedūros ir jų taikymas.	Atpažįsta įprastus ir kuria naujus minčių raiškos būdus. Atpažįsta spausdintinėmis raidėmis užrašytus paprastesnius ar dažnai matomus žodžius. Bando užrašyti savo mintis, iš pradžių naudodami piešinius, savo sugalvotus simbolius, ilgainiui įterpdami vis daugiau	Atpažįsta dalyko žinių naudojimo kasdienėje aplinkoje pavyzdžius. Konkrečių daiktų grupių jungimą ar jų dalinimą į sudėtinės dalis sieja su sudėties ar atimties veiksmais. Perskaito ir suvokia skaitomus tekstus.	Vertina taisyklių ir procedūrų naudojimo reikšmę. Integruoja ir taiko patirtimi paremtas žinias, suvokia skaitomą tekstą.	Pripažįsta taisyklių ir procedūrų atlikimo automatizmo naudą. Suvokia darbinės atminties ribotumą, kai vienu metu sąmoningai atliekami keli veiksmi.	Sieja taisykles ir procedūras su dalyko faktais ir sąvokomis. Taisykles ir procedūras grindžia dalyko faktais ir sąvokomis.	Vertina taisyklių ir procedūrų reikšmę dalyko idėjoms. Naudojasi pakankamai dideliu taisyklių, procedūrų ir sąvokų bagažu.	Paašškina dalyko žinių suteikiamą naudą. Pateikia kasdienio gyvenimo, mokslo ir technologijų pavyzdžių, kuriuose taiko dalyko žinias.

		atpažįstamų raidžių.						
Kritinis mąstymas	Dalykui būdinga mąstymo forma.	Atlieka pas-tangų reikalaujančią su mąstymu susijusią veiklą. Atlieka užduotis suaugusi-ajam nukreipiant, paskatinant, kai siekiama ilgesnį laiką išlaikyti veiklos kryptingumą.	Skiria mąstymą ir jausmų reiškimą. Mąstymo operacijas taiko atlikdamas veiksmus su konkrečiais fiziškai pasiekiamais objektais ar vidinėmis jų reprezentacijomis mintyse (negeba operuoti abstrakcijomis). Ribotą laiką dirba savarankiškai: pradeda, tęsia ir užbaigia konkrečią užduotį.	Atpažįsta mąstymą atlikdamas dalyko užduotis. Suvokia aiškinimo svarbą, atsako į klausimą: kodėl? Suvokia, kad gali būti daugiau nei vienas būdas tai pačiai problemai spręsti, ieško alternatyvių sprendimo variantų. Klasifikuoja objektus hierarchiškai.	Plėtoja mokslinį, sisteminių, hipotetinių dedukcinių samprotavimų. Mokosi kelti ir tikrinti hipotezes. Skiria hipotezes ir įrodymus, kurie jas patvirtina arba paneigia.	Supranta sąvokos apimties priklausomybę nuo jos turinį sudarančių požymių. Nusako sąvokų turinį sudarančių požymių skir-tumus; suvokia sąvokos apimtį ir jos priklausomybę nuo konteksto.	Apibendrina sąvokas ir teiginius. Suvokia sąvokos priklausomybę nuo konteksto. Apdoroja nagrinėjamą informaciją, pritaikydamas analizės būdus ir metodus.	Žino ir suvokia dalykui būdingų klausimų kėlimo ir atsakymų formulavimo formas. Apdoroja nagrinėjamą informaciją, pritaikydamas analizės būdus ir metodus.
	Dalykui būdingas pagrindimo būdas.	Atlieka mąstymo pagrindimui būdingą veiklą.	Atpažįsta skirtingus mąstymo žingsnius. Skiria prielaidą ir išvadą.	Paaškina taisyklės ar procedūros rezultatų teisingumą.	Pagrindžia dalyko fakto teisingumą ar klaidingumą.	Naudoja dalykui būdingą euristinį (hipotetinį) samprotavimą, ieškodamas uždavinio	Ižvelgia dalyko teiginių loginę struktūrą. Skiria aksiomas, apibrėžimus ir teoremas, gali	Atpažįsta pagrįstą ir nepagrįstą dalyko teiginį. Nurodo esminę

		Lygina objektus tarpusavyje, nurodo jų panašumus ir skirtumus. Klasifikuoja objektus į grupes pagal vieną požymį. Suvokia logines veiksmų sekas, priežasties ir pasekmės ryšius.	Išrikiuoja objektus iš eilės pagal formą, dydį ir kt. Numatyto, koks kitas sekos elementas, savarankiškai kuria nesudėtingas elementų sekas pagal nurodytą ar pačių sumanytą dėsninę sąsają. Sieja priešingus veiksmus.	Mąsto pagal analogiją, įgytas žinias taiko panašioje (loginių ryšių, o ne išorinio panašumo) situacijoje.		sprendimo arba teiginio įrodymo paieškos būdų ir metodų.	paaiškindamas esminius skirtumus.	pagrindimo idėją.
Žinios skirtinguose kontekstuose.	Daiktus ir reiškinius apibūdina skirtingais raiškos būdais. Suvokia laiko seką. Numato tolesnę įvykių eigą remdamiesi ankstesne patirtimi, paaiškinti, kodėl tikisi vienokio ar kitokio rezultato.	Sieja tą pačią informaciją skirtinguose kontekstuose. Ta pati informacija išreiškiama piešiniais, tekstais, skaitmenimis.	Iliustruoja naujus faktus, taisykles, remiasi turima patirtimi. Skirtinguose kontekstuose atskleidžia įvairias realaus pasaulio situacijas.	Atpažįsta dalykui būdingus skirtingus kontekstus.	Reflektuoja apie tą pačią sąvoką skirtinguose kontekstuose.	Atpažįsta galimai klaidingas žinias naujuose kontekstuose. Suvokia, kad žinio teorinio modelio kontekste ir atitinkami faktai modeliuojamo realaus pasaulio kontekste gali skirtis. Pvz., epidemijos matematinis modelis, pasikeitus aplinkybėms, gali neatitikti realios situacijos.	Analizuoja ir pats naudoja skirtingas idėjų, faktų ir sąvokų reprezentacijas skirtinguose kontekstuose.	

Problemų sprendimas	Klausimų kėlimas.	Trokšdami naujų žinių, stebi, tyrinėja, klausinėja. Dažnai klausia „Kodėl?“, domėdamiesi gamtos reiškiniiais, kitų žmonių elgesio motyvais ar pan. Užduoda neįprastus ir jautrius klausimus.	Kelia faktinius ir aiškinamuosius klausimus.	Kelia klausimus, kurie padeda suprasti problemas. Supranta klausimo kėlimo reikalingumą tada, kai trūksta informacijos.	Kelia klausimus, kai siekia sudaryti ir spręsti dalyko užduotis.	Kelia klausimus, motyvuojančius dalyko mokymąsi. Sprendžia hipotetines problemas, kurios prieštarauja individualiam pasaulio suvokimui.	Kelia klausimus, siekia įvertinti prielaidas, taip pat kaip keičiasi išvados pakeitus prielaidas. Atskiria logiškas ir nelogiškas išvadas, kurios kyla iš duotų prielaidų, net jei prielaidos ir išvados nesiremia realiu patyrimu ar jam prieštarauja.	Kelia klausimus, kai siekia analizuoti praktines problemas ir abstrakčias idėjas. Aptinka, formuluoja ir vertina, kokiais žinojimo ar veiklos sričiai priklauso problema. Suvokia, kad daugelis klausimų neturi vieno teisingo atsakymo.
Problemų ir jų sprendimo idėjų identifikavimas.	Atpažįsta problemas kaip tvarkos nebuvimą. Įvardija vieną ar kelias problemas sprendimo idėjas. Suvokia, kada instrukcijos yra neaiškios ar dviprasmės ir paprašo	Atpažįsta problemas kasdienėje aplinkoje. Ieško informacijos esant skirtingoms alternatyvoms. Įgytas žinias ar išmoktą problemos sprendimą sėkmingai taiko tokioje pačioje ar	Atpažįsta problemas kaip tvarkos nebuvimą. Ieško informacijos esant skirtingoms alternatyvoms. Įgytas žinias ar išmoktą problemos sprendimą sėkmingai taiko tokioje pačioje ar	Atpažįsta dalyko idėjas, naudojamas sprendžiant užduotis. Sutelkia dėmesį į esminius požymius, ignoruoja nesvarbią informaciją.	Atpažįsta nekorektiškas, nevienareikšmes ar klaidingas užduotis, randa jų sprendimo būdų. Atpažįsta nekorektiškas užduotis, kuriuose yra per mažai prielaidų	Randa ir naudoja problemų sprendimo idėjų įvairiuose šaltiniuose bei pasitelkia įvairių priemonių. Atpažįsta ir identifikuoja problemos sprendimo idėją. Daro teisingą loginę išvadą,	Suvokia pridėtinės vertės kūrimo ir naudojimo galimybes, kai sprendžia problemas. Turi papildomos motyvacijos lavintis, kad galėtų spręsti įvairių tipų problemas. Sprędami problemas remiasi abstrakčiu	Identifikuoja alternatyvias problemų sprendimo idėjas ir įvertina jų pasekmes. Renkasi iš kelių galimų problemos sprendimo būdų.

		patikslinti ar pakartoti.	analogiškoje situacijoje.		arba prielaidos neturi ryšio su užduotimi.	atsižvelgdamas į turimas prielaidas, net kai ši prieštarauja individualiam empiriniam patyrimui.	sąvokiniu mąstymu, konstruoja sudėtingus klausimus, abstrakčių sąvokų sistemas, suvokia atsakymų į klausimus radimo naudą.	
Problemų sprendimas ir idėjų įgyvendinimas.	Problemų sprendimą suvokia kaip tvarkos kūrimą. Stebi, kiek tikslūs sprendimai, ir koreguoja veiksmus atsižvelgiant į rezultatais. Gali planuoja būsimą veiklą remdamasis jau turimu patyrimu. Skatina ieško naujų sprendimų.	Atpažįsta dalyko žinių panaudojimą sprendžiant problemas kasdienėje aplinkoje. Vienu metu atsižvelgia į keletą problemos aspektų, nebūna susitelkęs į vieną akivaizdžiausią.	Naudoja dalyko žinomis grįstus metodus, kai sprendžia realaus pasaulio problemas. Išbando naujus problemos sprendimo būdus, jei mato, kad ankstesnieji neveikia.	Vertina skirtingus metodus sprendžiant tą pačią problemą. Tas pačias problemas išsprendžia skirtingais būdais, renkasi patogesnį.	Analizuoja ir vertina asmeninius ir kito asmens bandymus išspręsti problemą. Įsivertinimas ir draugų vertinimas padeda geriau suvokti dalyką.	Įvertina riziką ir numato galimus atsitiktinumų šaltinius, kai sprendžia problemas ir įgyvendina idėjas. Modeliuoja realaus gyvenimo situacijas, kurios padeda suvokti ir vertinti dalyko teorinės prieigos ribotumą, skatina ieškoti naujų metodų. Samprotauja apie idealus, tobulybę. Atpažįsta ir apmąsto alternatyvias visuomenines,	Sugalvoja ir įgyvendina naujos problemos sprendimo strategiją. Kūrybiškai taiko dalyko mąstymui būdingus metodus naujuose kontekstuose.	

							religines, moralines sistemas, jų daromą įtaką.	
Mokėjimas mokytis	Mokymosi proceso refleksija.	Mokosi iš savo veiklos. Vertina savo veiklos rezultatus, jų kokybę. Nepavykus iš karto bando dar kartą. Mokosi iš savo klaidų, jas taiso.	Kartoja žinomą ir naują informaciją, kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Planuoja, stebi ir vertina savo veiklą, jos rezultatus.	Skiria mokymą ir mokymąsi. Bando savarankiškai grupuoti, pertvarkyti informaciją. Siekia geriau įsiminti. Suskaido sudėtingą užduotį etapais, planuoja geriausią jų atlikimų seką. Savarankiškai planuoja veiklą, nusistato užduočių atlikimo seką, prioritetus.	Vertina atmintį kaupiant bazines žinias. Aktyviai siekia susieti naują informaciją su jau žinoma, tokiu būdu palengvina naujos informacijos suvokimą ir įsiminimą.	Vertina plataus akiračio ir specialių žinių reikalingumą interpretuojant informaciją. Atlieka užduotis, kurios reikalauja teksto suvokimo gebėjimų. Stebi asmeninį tobulėjimą, progresą, planuoja veiklas, jų eiliškumą, vertina naudojamų strategijų efektyvumą, modifikuoja individualius veiksmus, jei jie pasirodo neefektyvūs. Supranta, kaip veikia informacijos atnaujinimas veikloje atmintyje.	Reflektuoja racionalumo, iracionalumo, vertybių vaidmens balansą, kai renkasi mokymosi tikslus. Atlieka užduotis, kurios skatina ir gilina savęs pažinimą ir supratimą. Savistabą ir savi analizę sieja su mokymosi tikslais. Atsižvelgia į individualias savybes, vertina pasirinkimų perspektyvas.	Kuria vientisą pasaulėvaizdį. Išryškina požiūrių prieštaravimus, kai aptariami sudėtingi reiškiniai. Plečiantis patirčiai gilėja suvokimas, kad realybė yra sudėtinga, prieštaringa ir paradoksali.

Mąstymas apie mąstymą (metakognicija).	Reflektuoja savo sprendimų priėmimo procesą. Nusako, kur, kada ir kokiomis aplinkybėmis įgijo tam tikrų žinių.	Apibūdina, apie ką mąsto, nurodo priežastis. Suvokia įvairių veiksnių reikšmę pažinimo procesui.	Suvokia priežasties reikšmę aiškinant reiškinį. Efektyviau taiko įsiminimo, kartojimo strategijas.	Sieja naują informaciją su jau žinoma, tokiu būdu palengvina naujos informacijos suvokimą ir įsiminimą. Siekia įsiminti informaciją, efektyviai taiko informacijos organizavimo strategiją.	Vertina naujų mokymosi strategijų efektyvumą ir modifikuoja savo veiksmus, jei jie pasirodo neefektyvūs. Pažįsta įvairias dalyko suvokimo strategijas ir supranta sąvokas.	Vertina prielaidų svarbą, pasitelkia skirtingų požiūrių. Atlieka užduotis, kurios skatina rasti prielaidas, įvertina skirtingus požiūrius.	Nurodo skirtingų mąstymo pavyzdžių apie tą patį reiškinį, įvertina galimą požiūrio silpnumą. Realistiškai vertina situacijas, reiškinius. Nėra visiškai apsisprendę dėl ateities, asmeninių pasirinkimų, profesinės tapatybės.
--	--	--	--	---	--	--	--

11. Pilietiškumo kompetencija – tai pilietinis tapatumas ir pilietinė galia, grįsta vertybėmis, nuostatomis, žiniomis ir praktinio veikimo gebėjimais, įgalinančiais kartu su kitais atsakingai kurti demokratišką visuomenę, stiprinti Lietuvos valstybingumą. Pilietiškumo kompetencijos sandai:

11.1. Pilietinis tapatumas ir pilietinė galia: nusako piliečio ir valstybės santykį, sieja save su valstybe, žino ir geba paaiškinti pagrindines piliečio teises ir pareigas, nusiteikęs prisiimti atsakomybę dėl valstybės ir visuomenės raidos; paaiškina, kas yra pilietis, geba būti atviras kintančiam pilietiškumo supratimui, gali įžvelgti problemas ir galimybes, kylančias pilietiniam tapatumui globaliame pasaulyje; suvokia, kas yra pilietinė visuomenė, geba paaiškinti pagrindinius jos principus ir vertybes. Suvokia pilietinės galios esmę ir prasmę, geba rinktis veiksmingus jos stiprinimo būdus.

11.2. Gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę: supranta, kad teisinė sistema yra demokratinio bendrabūvio pagrindas, jaučia socialinę atsakomybę dėl savo veiksmų, dalyvauja kuriant darnią sociokultūrinę, ekonominę, ekologinę aplinką; įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, geba tirti problemas, įgyvendina iniciatyvas ir pozityvius pokyčius bendruomenėje; supranta nevyriausybinių organizacijų vaidmenį kuriant demokratišką bendrabūvį, pasirenka įvairias savanorystės veiklos formas ir būdus; suvokia, kad demokratija ne tik valstybės valdymo forma, bet ir kasdienio gyvenimo būdas; gerbia demokratijos vertybes ir kuria bendruomenišką aplinką; suvokia, kaip asmens dalyvavimas lemia bendruomenės ir demokratinės visuomenės stiprėjimą.

11.3. Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms: paaiškina pagrindinius žmogaus teises ginančius dokumentus, suvokia dokumentų prasmę ir institucijų funkcionalumą; gerbia kito nuomonę ir kitokią pilietinę poziciją; suvokia, kad ne viskas, kas teisėta, yra teisinga; atpažįsta situacijas, imasi veiksmų, kai pažeidžiamos asmeninės arba kito asmens teisės, suvaržomos laisvės; analizuoja ir kritiškai vertina žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, suvokia žiniasklaidos vaidmenį demokratijoje, atpažįsta propagandos apraiškas ir renkasi kovos su ja būdus.

11.4. Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje: įsipareigoja gerbti ir saugoti Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą, analizuoja politinius procesus ir juos kritiškai vertina; suvokia, kad valstybė stiprinama ginant ją nuo išorės pavojų ir rūpinantis visuomene, tausojant kultūros ir gamtos išteklius; išreiškia socialinį solidarumą, tausoja išteklius ir kuria darnią aplinką; analizuoja ir vertina Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungos, Šiaurės Atlanto sutarties ir kitose tarptautinėse organizacijose reikšmę.

12. Lentelėje pateikiamas pilietiškumo kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						
		Priešmokyklinis ugdymas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
Pilietinis tapatumas ir pilietinė galia	Nusako piliečio ir valstybės santykį, sieja save su valstybe, žino ir geba paaiškinti pagrindines piliečio teises ir pareigas, nusiteikęs prisimti atsakomybę dėl valstybės ir visuomenės raidos.	Atpažįsta Lietuvos valstybės simbolius (herbą, vėliavą, himną). Įvardija svarbiausias valstybines šventes.	Savais žodžiais apibūdina, kas yra valstybė ir pilietis. Įvardija Lietuvos valstybės simbolius (herbą, vėliavą, himną), svarbiausias valstybines šventes, nuskaito jų reikšmes.	Mokytojui padedant paaiškina, kaip yra susijęs su Lietuvos valstybe, įvardija savo, kaip piliečio, esmines teises ir pareigas. Pateikia pilietinio elgesio pavyzdžių. Vadovėliuose (ar kituose šaltiniuose)	Savarankiškai nusako pagrindines piliečio teises ir pareigas, pateikia pavyzdžių. Sieja su Lietuvos valstybe. Palygina įvairių valstybių simbolius, juos gretina, išryškina panašumus ir skirtumus.	Įvardija ir plačiau paaiškina pagrindines piliečio konstitucines teises ir pareigas. Suvokia savo sąsają su Lietuvos valstybe reikšmę. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.	Diskutuoja dėl savo vaidmens valstybės gyvenime. Analizuoja piliečio teisių ir pareigų situaciją. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.	Naudojasi savo pilietinėmis teisėmis ir geba suvokti, kai jos gali būti / yra pažeidžiamos. Vykdo arba ruošiasi vykdyti pilietines pareigas. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.

			Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.	randa Lietuvos valstybės simbolių reikšmių paaiškinimus. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.	Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.			
Paaškina, kas yra pilietis, geba būti atviras kintančiam pilietiškumo supratimui, gali įžvelgti problemas ir galimybes, kylančias pilietiniam tapatumui globaliame pasaulyje.	Skiria aktyvų elementų pilietišką ir nepilietišką elgesį.	Savais žodžiais apibūdina, kas yra pilietis. Mokytojui padedant pateikia pilietiško ir nepilietiško elgesio pavyzdžių.	Mokytojui padedant nuskaito keletą poezijų, kuomet skiriasi pilietis ir nepilietis. Savarankiškai įvardija keletą pilietiško ir nepilietiško elgesio ypatumų.	Diskutuoja apie aktyvaus pilietiškumo būdus.	Argumentuotai paaškina, kam asmeniui reikalinga pilietybė. Kitiškai vertina skirtingas piliečio ir pilietiškumo sampratas.	Supranta ir paaškina savo, kaip piliečio, statusą. Nustato pilietinei tapatybei kylančius iššūkius ir atsiveriančias galimybes.	Analizuoja pilietiniam tapatumui iššūkius ir atsiveriančias galimybes. Išsako argumentuotą nuomonę, kam ir kokių atvejų gali būti suteikiama Lietuvos pilietybė.	
Suvokia, kas yra pilietinė visuomenė, geba paaškinti pagrindinius jos principus ir	Dalyvauja paprastose mokytojų inicijuotose pilietinėse veiklose.	Savais žodžiais paaškina, kaip gali prisidėti, kad visiems	Pateikia pilietiškos veiklos (iniciatyvų) pavyzdžių iš	Mokytojui padedant analizuoja pilietinės galios bruožus.	Nurodo pagrindinius pilietinės galios komponentus. Diskutuoja apie	Analizuoja duomenis, įrodančius Lietuvos visuomenės pilietinę galią.	Analizuoja asmeninę vaidmenį pilietiniuose procesuose.	

	vertybes. Suvokia pilietinės galios esmę ir prasmę, geba rinktis veiksmingus jos stiprinimo būdus.		gyventi būtų geriau. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	artimos aplinkos. Aptaria jų reikšmingumą klasei, bendruomenei. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Paaškina, kodėl ir kokiais būdais piliečiai gali prisidėti stiprindami pilietinę galią. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	jų stiprinimo būdus. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Suvokia, jog, kaip pilietis, turi galios pakeisti jį supančią aplinką. Savarankiškai arba kartu su draugais inicijuoja ir dalyvauja pilietinėse veiklose.	Suvokia pilietinio veikimo prasmę. Žino galimas pilietinio pasipriešinimo formas, esant reikalui jas taiko savo gyvenime. Inicijuoja ir savanoriškai dalyvauja nuolatinėse ir proginėse pilietinėse veiklose.
Gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę	Supranta, kad teisinė sistema, yra demokratinio bendrabūvio pagrindas. Jaučia socialinę atsakomybę dėl savo veiksmų, dalyvauja kuriant darnią sociokultūrinę, ekonominę, ekologinę aplinką.	Aptaria svarbiausius susitarimus, elgesio taisykles ir jų laikosi.	Paaškina, kas yra susitarimai, kodėl jie svarbūs. Dalyvauja kuriant klasės susitarimus. Mokytojui padedant susipažįsta su darnios sociokultūrinės,	Paaškina, kodėl būtina laikytis pagrindinių susitarimų (šeimos, klasės, mokyklos, kelių eismo taisyklių). Savo veiksmais prisideda prie darnios sociokultūrinės,	Argumentuoja, kodėl susitarimai laikomi įstatymo kūrimo pagrindu. Paaškina susitarimų nesilaikymo pasekmes ir pateikia tokio elgesio pavyzdžių.	Paaškina, kas yra sankeija, pateikia jos taikymo pavyzdžių, kai nesilaikoma susitarimų / įstatymų. Laikosi darnios sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo principų, suvokia	Diskutuoja apie galimus įstatymų keitimo būdus ir poreikį. Suvokia asmeninę, kaip piliečio, atsakomybę kuriant tvarią ekologinę aplinką. Inicijuoja ir / ar dalyvauja socialinėse ir ekologinėse	Vertina šalyje egzistuojančią teisinę sistemą. Analizuoja jos problemas ir iššūkius. Vertina problemas, kylančias dėl socialinės visuomenės nelygybės, klimato kaitos. Inicijuoja ir / ar dalyvauja

			ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo principais. Prisideda prie klasės savivaldos veiklos.	ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo. Prisideda prie klasės savivaldos veiklos.	Asmeniniais veiksmais prisideda prie darnios sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo. Asmeniniais veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.	tokio elgesio prasmę. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.	aplinkos stiprinimo iniciatyvose. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.	socialinėse, ekologinės aplinkos stiprinimo iniciatyvose. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.
Įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, geba tirti problemas, įgyvendina iniciatyvas ir pozityvius pokyčius bendruomenėje. Supranta neformaliųjų ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį kuriant demokratišką ben-	Bendradarbiauja su draugais atlikdamas bendras veiklas.	Mokytojui skatinant dalijasi idėjomis, kodėl ir kaip reikia bendradarbiauti su draugais, šeimos nariais, kaimynais. Pateikia tokio bendradarbiavimo pavyzdžių.	Įvardija gyvenamojoje aplinkoje veikiančias pagrindines visuomenines organizacijas. Mokytojui ir / ar tėvams skatinant dalyvauja socialinėje veikloje.	Apibūdina gyvenamojoje aplinkoje veikiančių visuomeninių organizacijų veiklos bruožus ir reikšmę. Savarankiškai apsisprendžia ir dalyvauja socialinėje veikloje ir / ar vaikų organizacijų veikloje.	Argumentuoja, kodėl būtina stiprinti bendruomenę. Aktyviai tai daro. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO), Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje).	Dalyvauja savanoriškoje labdaringoje veikloje ir skatina kitus dalyvauti. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO), Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje).	Identifikuoja ir analizuoja bendruomenėje ir visuomenėje kylančias problemas, prisideda prie jų sprendimo. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO),	

	drabūvi, pasirenka įvairias savanorystės veiklos formas ir būdus.							Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje). Argumentuotai paaiškina, kodėl svarbus toks pilietinis veikimas.
	Suvokia, kad demokratija yra ne tik valstybės valdymo forma, bet ir kasdienio gyvenimo būdas. Gerbia demokratijos vertybes ir kuria bendruomenišką aplinką. Suvokia, kaip individo, dalyvavimas lemia bendruomenės ir demokratinės visuomenės stiprėjimą.	Paaiškina, kad visi lygūs, nei vienas nėra geresnis už kitą, tariasi dėl bendro sprendimo.	Bendrais bruožais nuskaido, kaip suvokia demokratiją.	Mokytojui skatinant su aplinkiniais diskutuoja apie demokratijos reikšmę klasės draugų gyvenime. Diskutuoja, kaip kiekvienas gali prisidėti prie visuomenės gerovės.	Demonstruoja pagarbą kitokiai nuomonei. Argumentuoja savo nuomonę (požiūrį). Įvardija taikius konfliktų sprendimo būdus ir pateikia pavyzdžių iš asmeninio / šeimos, klasės gyvenimo. Paaiškina bendradarbiavimo	Analizuoja demokratinės bendruomenės problemas. Teigiamais asmeniniais veiksmais prisideda prie bendruomeniškos aplinkos kūrimo.	Įvardija ir analizuoja Lietuvos demokratijai kylančius iššūkius. Dalyvauja bendruomeninėse veiklose. Domisi viešąja politika ir visuomeniniais klausimais. Inicijuoja teigiamus pokyčius bendruomenėje.	Save suvokia kaip demokratinės visuomenės kūrimo subjektą. Prisiima asmeninę atsakomybę dėl demokratinės bendruomenės stiprinimo. Paaiškina, kodėl svarbu dalyvauti rinkimuose, kitoje politinėje veikloje.

					reikšmę demokratinuose procesuose.			
Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms	Žino pagrindinius žmogaus teises ginančius dokumentus, suvokia dokumentų prasmę ir institucijų funkcionalumą. Gerbia kito nuomonę ir kitokią pilietinę poziciją.	Turi ir vertina savo ir kitų nuomonę, paiso savo ir kitų poreikių.	Apibūdina, kas yra žmogaus teisės ir laisvės. Pateikia pavyzdžių.	Diskutuoja, kaip gyventume, jeigu nebūtų paimta žmogaus teisių ir laisvių. Įvardija vaikams suteikiamų teisių Lietuvoje ir pasaulyje pavyzdžių, paaiškina, kokių veiksmų gali imtis, kai šios teisės pažeidžiamos.	Įvardija pagrindinius žmogaus teises įtvirtinančius dokumentus ir paaiškina jų prasmę. Pateikia vaikams suteikiamų teisių Lietuvoje ir pasaulyje pavyzdžių, paaiškina, kokių veiksmų gali imtis, kai šios teisės pažeidžiamos.	Įvardija Lietuvos ir tarptautines institucijas, ginančias žmogaus teises ir laisves. Paaiškina, kodėl kiekvienas privalo gerbti kitų žmonių teises.	Nusiteikęs aktyviai ginti teises teisėtomis priemonėmis. Apibūdina su žmogaus teisėmis susijusias valstybių pareigas.	Vertina žmogaus ir piliečio teises kaip neįkainojamą pilietinės visuomenės vertybę.
	Suvokia, kad ne viskas, kas teisėta, yra teisinga. Atpažįsta situacijas, imasi aktyvių veiksmų, kai pažeidžiamos	Skiria tinkamą ir netinkamą elgesį elementariose situacijose atsizvelgdami į poveikį kitiems.	Atpažįsta žmogaus teisių ir laisvių suvaržymus artimoje aplinkoje,	Pateikia konkrečių pavyzdžių, kaip galima apginti žmones, kurių teisės pažeistos.	Analizuoja visuomenėje egzistuojančius žmogaus teisių pažeidimus. Juos vertina.	Derina skirtingus požiūrius ir randa problemos sprendimo būdų.	Demonstruoja empatiją ir toleranciją kitokiai nuomonei / požiūriui / gyvenimo ir veiklos būdai.	Aktyviai fiksuoja ir informuoja įvairias teises ginančias institucijas dėl pastebėtų žmogaus ir

	asmeninės, arba kito asmens teisės, suvaržomos laisvės.		išsako asmeninę nuomonę.				Mokytojui (tėvams) skatinant dalyvauja žmogaus teises ginančiose akcijose.	piliečių teisių pažeidimų.
	Analizuoja ir kritiškai vertina žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, suvokia žiniasklaidos vaidmenį demokratijoje, atpažįsta propagandos apraiškas ir siūlo kovos su ja būdus.	Mokytojo ir tėvų padedamas atpažįsta reklamas ir jų tikslus populiariose žiniasklaidos priemonėse.	Sukuria bet kokios formos naujieną, susijusią su klasės gyvenimu. Analizuoja kitų vaikų pateikiamas naujienas apie klasės gyvenimą, vertina jų patikimumą.	Savais žodžiais paaiškina, kodėl svarbu sukurti ir paskelbti naujieną. Argumentuoja, kodėl informacija (naujiena) svarbi kasdieniame žmonių gyvenime.	Paaikškina objektyvios informacijos požymius. Šaltiniuose randa ir palygina informaciją apie tą patį įvykį.	Analizuoja įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis pateikiamą informaciją. Suvokia, jog informacija gali būti pateikiama tendencingai arba pateikiamos netikros naujienos (melagienos). Moka atskirti objektyvią ir melagingą informaciją. Pateikia pavyzdžių.	Atpažįsta žiniasklaidoje pateikiamos propagandos apraiškas. Paaikškina, kas yra manipulavimas informacija ir kuo jis žalingas asmenims ir valstybei.	Analizuoja ir vertina priešiškos propagandos pateikimo būdus. Yra atsparus atviroms propagandos formoms. Objektyviai ir argumentuotai paaiškina žiniasklaidos reikšmę pilietinei visuomenei.
Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje	Įsipareigoja gerbti ir saugoti Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir	Įvardija svarbiausias Lietuvos valstybės institucijas.	Savais žodžiais paaiškina, kas yra valdžia, kodėl jos reikia.	Įvardija svarbiausias Lietuvos valstybės institucijas ir savais	Palygina ir vertina svarbiausių valdžios institucijų veiklos turinį	Apibūdina valdžių atskyrimo principą, nurodo Prezidento,	Apibūdina ir vertina įvairių rinkimų sistemų privalumus ir trūkumus.	Paaikškina Lietuvos valstybės konstitucinę sąrangą. Vertina, kokią įtaką jo

	suverenumą, analizuoja politinius procesus ir juos kritiškai vertina.		Apibūdina, kokios įtakos jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams.	žodžiais apibūdina jų paskirtį. Apibūdina, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams.	ir atsakomybes. Analizuoja, kokios įtakos jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams.	Seimo, Vyriausybės, Teismų funkcijas. Analizuoja, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams.	Vertina, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams, analizuoja tarptautinę patirtį.	veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams, analizuoja tarptautinę patirtį.
	Suvokia, kad valstybė stiprinama ginant ją nuo išorės pavojų ir rūpinantis visuomene, tausoja kultūros ir gamtos išteklius. Išreiškia socialinį solidarumą, tausoja išteklius ir kuria darnią aplinką,	Savo pozityviais veiksmais prisideda prie kultūros ir gamtos išteklių saugojimo.	Savais žodžiais paaiškina, kodėl reikia saugoti kultūros ir gamtos išteklius.	Analizuoja kultūros ir gamtos išteklių eikvojimo pavyzdžius.	Išsako argumentuotą nuomonę apie darnios aplinkos kūrimo galimybes, įveikiant globalaus atšilimo problemas.	Įvertina asmeninės bei artimiausios aplinkos žmonių elgesį, jų indėlį prisidedant prie kultūros ir gamtos išteklių tausojimo.	Diskutuoja kultūros ir gamtos apsaugos problemų temomis. Pateikia galimų jų sprendimo būdų.	Aktyviais veiksmais prisideda prie kultūros ir gamtos išteklių saugojimo. Skatina prie šios veiklos prisidėti aplinkinius.
	Analizuoja ir vertina Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungos, Šiaurės Atlanto sutarties ir ki-	Įvardija svarbiausias tarptautines organizacijas, kurioms priklauso Lietuva.	Mokytojui skatinant diskutuoja, kodėl valstybėms svarbu bendradarbiauti.	Mokytojui skatinant diskutuoja, kodėl valstybėms svarbu bendradarbiauti.	Įvardija pagrindines tarptautines organizacijas. Diskutuoja, kodėl Lietuvai taip	Apibūdina pagrindinių tarptautinių organizacijų veiklą, remiasi žiniasklaidos informacija.	Įvardija pagrindines tarptautines organizacijas, kuriose dalyvauja Lietuva. Analizuoja jų veiklą.	Įvertina Lietuvos narystės tarptautinėse organizacijose teigiamas ir neigiamas puses.

	tose tarptautinėse organizacijose reikšmę.			Pateikia žinomų tokio bendradarbiavimo pavyzdžių.	svarbu būti tarptautinių organizacijų dalimi. Pateikia pavyzdžių, kokią įtaką tarptautinis bendradarbiavimas daro nacionalinei politikai.	Pateikia konkrečių veiklos pavyzdžių, susijusių su Lietuvos naryste tarptautinėse organizacijose.	Apibūdina Lietuvai tenkančius iššūkius ir atsiveriančias galimybes dalyvaujant tarptautinių organizacijų veikloje.	Nusako konkrečius socialinius ir ekonominius pokyčius, įvykusius Lietuvoje tarptautinio bendradarbiavimo dėka.
--	--	--	--	---	---	---	--	--

13. Skaitmeninė kompetencija – tai motyvacija ir gebėjimas naudotis skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti, mokytis, problemoms spręsti, dirbti, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, efektyviai, tinkamai, saugiai, kritiškai, savarankiškai ir etiškai kurti ir dalytis skaitmeniniu turiniu. Skaitmeninės kompetencijos sandai:

13.1. Skaitmeninis turinys: kuria įvairių formų ir formatų skaitmeninį turinį ir dirba su juo, apimant skaitmeninio turinio paiešką, filtravimą (atranką), analizę ir kritinį vertinimą, valdymą, pertvarkymą, integravimą ir apdorojimo automatizavimą; paaiškina skaitmeninio turinio autorių teises bei licencijų naudojimo ir galiojimo tvarką.

13.2. Skaitmeninis komunikavimas: bendrauja ir bendradarbiauja naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis, apimant socialinę ir pilietinę veiklą skaitmeninėje erdvėje, laikosi visuotinai pripažinto kompiuterių tinklo etiketo, valdo skaitmeninę tapatybę, saugo savo ir kitų reputaciją internete, valdo informaciją, pateiktą skaitmeninėmis priemonėmis.

13.3. Skaitmeninė sauga: saugiai naudojasi skaitmeninėmis technologijomis, saugo asmens duomenis bei privatumą skaitmeninėje erdvėje, tinkamai naudoja skaitmenines technologijas siekdamas saugoti aplinką, saugiai naudoja skaitmeninius prietaisus bei informacines sistemas.

13.4. Problemų sprendimas: kūrybiškai naudojasi skaitmeninėmis technologijomis sprenddamas problemas, apimant kompiuterinių (informacinių) sistemų techninių ir technologinių problemų sprendimą, kritišką galimų problemos sprendimų įvertinimą ir skaitmeninių technologijų pasirinkimą, taip pat skaitmeninės kompetencijos įsivertinimą ir jos spragų identifikavimą.

14. Lentelėje pateikiamas skaitmeninės kompetencijos raidos aprašas:

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška kas dvejus metus						
		Priešmokyklinis ugdymas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9-10 (I-II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
1. Skaitmeninis turinys	1.1. Skaitmeninio turinio kūrimas	Mokytojo padedamas kuria paprasčiausią skaitmeninį turinį.	Mokytojo padedamas pasirenka paprasto formato, nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo ir redagavimo būdus; kuria paprastą skaitmeninį turinį.	Savarankiškai pasirenka paprasto formato, nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo ir redagavimo būdus; kuria paprastą skaitmeninį turinį.	Savarankiškai atlikdamas paprastas užduotis nurodo būdus, kaip kurti ir redaguoti aiškiau, įprasto formato turinį; kuria aiškiai apibrėžtą ir paprastą skaitmeninį turinį.	Savarankiškai atlikdamas paprastas ir nešablonines užduotis, nurodo, kaip kurti ir redaguoti įvairaus formato turinį; kuria skaitmeninį turinį.	Atsižvelgdamas į nurodymus ir savo poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, keičia skaitmeninį turinį naudodamas tinkamiausius formatus; kuria atliepiančią tikslą skaitmeninį turinį.	Sprendžia apibrėžtas kompleksines užduotis, susijusias su įvairaus formato skaitmeninio turinio kūrimu ir publikavimu.
	1.2. Skaitmeninio turinio paieška, filtravimas, analizė ir vertinimas, valdymas	Mokytojo padedamas naudojasi mokomąja programa, mokyklos skaitmenine aplinka ar internetu ir ieško nagrinėjamų objektų, palygina juos ir vertina pagal mokytojo nurodytus požymius, randa anksčiau	Mokytojo padedamas nustato savo poreikius; randa skaitmeninį turinį naudodamasis paprastą paiešką; pasiekia šį turinį, paaiškina,	Mokytojo padedamas nustato savo poreikius; randa skaitmeninį turinį naudodamasis paprastą paiešką, nustato paieškos strategijas. Savarankiškai arba mokytojo	Savarankiškai ir mokytojo padedamas sprendžia paprastas užduotis, paaiškina savo poreikius, atlieka konkrečias ir įprastas paieškas; paaiškina, kaip rasti reikiamą	Savarankiškai sprendžia paprastas užduotis, paaiškina savo poreikius, atlieka konkrečias ir įprastas paieškas; paaiškina, kaip rasti reikiamą	Sudėtingesnėse situacijose savarankiškai įvertina poreikius; pritaiko savo strategiją reikiamo skaitmeninio turinio paieškai, paaiškina, kaip ją pasiekti bei kaip po ją naršyti, taiko	Sprendžia sudėtingas, aiškiai apibrėžtas užduotis, susijusias su skaitmeninio turinio paieška ir filtravimu. Kritiškai vertina skaitmeninį turinį ir jo šaltinių patikimumą. Pritaiko skaitmeninio turinio valdymą patogiai ir tinkamiausiai paieškai bei saugojimui, pasirenka

		<p>kurtą ar naudotą skaitmeninį turinį.</p>	<p>ar rastas skaitmeninis turinys yra patikimas; nustato, kaip tvarkyti skaitmeninį turinį nesudėtingoje struktūruotoje aplinkoje.</p>	<p>padedamas, pasiekia skaitmeninį turinį, paaiškina, ar jis yra patikimas, ir nustato, kaip tvarkyti skaitmeninį turinį nesudėtingoje struktūruotoje aplinkoje.</p>	<p>skaitmeninį turinį ir kokią strategiją naudojo paieškai. Pagrindžia, ar skaitmeninis turinys yra patikimas. Pasirenka paprastus būdus skaitmeniniam turiniui atrinkti, saugoti ir tvarkyti nesudėtingoje struktūruotoje aplinkoje.</p>	<p>skaitmeninį turinį ir kokią strategiją naudojo paieškai. Analizuoja, palygina ir įvertina naujų ir tiksliai apibrėžtų skaitmeninio turinio šaltinių patikimumą. Sava-rankiškai, atsižvelgdamas į poreikius, pasirenka paprastus būdus skaitmeniniam turiniui atrinkti, saugoti ir tvarkyti nesudėtingoje struktūruotoje aplinkoje.</p>	<p>įvairias paieškos strategijas. Atlieka skaitmeninio turinio šaltinių analizę ir patikimumo vertinimą. Atsižvelgdamas į poreikius ir sprenddamas aiškiai apibrėžtas ir nešablonines užduotis, struktūruotoje aplinkoje tvarko skaitmeninį turinį, kurį galima lengvai saugoti ir gauti.</p>	<p>struktūruotą aplinką skaitmeniniam turiniui tvarkyti.</p>
--	--	---	--	--	---	---	---	--

	<p>1.3. Skaitmeninio turinio pertvarkymas, integravimas ir apdorojimo automatizavimas</p>	<p>Mokytojo padedamas įterpia naujus elementus ar kitaip pertvarko savo sukurtą paprastą skaitmeninį turinį, vykdo kelių komandų seką.</p>	<p>Mokytojo padedamas pasirenka būdus, kaip keisti, tobulinti ir integruoti paprastus naujo skaitmeninio turinio elementus, išvardina nuoseklius žingsnius (komandas), reikalingus paprastai užduočiai atlikti naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.</p>	<p>Savarankiškai ar mokytojo padedamas pasirenka būdus, kaip keisti, tobulinti ir integruoti paprastus naujo skaitmeninio turinio elementus, išvardina nuo konkrečios sąlygos priklausančias ar kartojamų veiksmų komandas, reikalingas paprastai užduočiai spręsti arba ją atlikti naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.</p>	<p>Savarankiškai pasirenka būdus, kaip keisti, tobulinti ir integruoti paprastus naujo skaitmeninio turinio elementus, išvardina nuo konkrečios sąlygos priklausančias ar kartojamų veiksmų komandas, reikalingas paprastai užduočiai spręsti arba ją atlikti naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.</p>	<p>Savarankiškai sprenddamas sudėtingesnes, tačiau aiškiai apibrėžtas užduotis, aptaria būdus, kaip keisti, tobulinti ir integruoti naują skaitmeninį turinį, pateikia komandas, reikalingas tai užduočiai spręsti arba ją atlikti naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.</p>	<p>Atsižvelgdamas į nurodymus ir poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, įvertina galimus būdus, kaip keisti, tobulinti ir integruoti turimus ir naujus skaitmeninio turinio elementus siekiant sukurti naują ir originalų skaitmeninį turinį, skaido sudėtingas užduotis, skirtas kompiuterinėms sistemoms valdyti, į kelias paprastesnes ir sprendžia jas naudodamasis skaitmeninėmis</p>	<p>Sprendžia sudėtingas, aiškiai apibrėžtas užduotis, susijusias su naujo skaitmeninio turinio keitimu, tobulinimu ir integravimu. Sudėtingoms realioms užduotims spręsti ir veiksmams automatizuoti pasirenka reikiamas programines priemones ir kompiuterines sistemas, atsiirenka ir naudoja reikiamus šaltinius.</p>
--	---	--	--	---	---	--	--	--

							technologijomis.	
	1.4. Skaitmeninio turinio autorių teisės ir licencijos	Mokytojo padedamas suvokia, kad naudojantis ir dalijantis skaitmeniniu turiniu reikia atsižvelgti į tam tikras taisykles.	Mokytojo padedamas nustato paprastas autorių teisių ir licencijų taisykles, taisykoms, skaitmeniniam turiniui. Atpažįsta pats ar mokytojo padedamas paprastas skaitmenines technologijas, skirtas dalijimuisi skaitmenine informacija ir turiniu.	Savarankiškai ar mokytojo padedamas nustato paprastas autorių teisių ir licencijų taisykles, taisykoms skaitmeniniam turiniui. Atpažįsta pats ar mokytojo padedamas tinkamas skaitmenines technologijas, skirtas dalijimuisi skaitmenine informacija ir turiniu.	Savarankiškai spręsdamas paprastas uždutis nurodo aiškiai apibrėžtas ir įprastas autorių teisių ir licencijų taisykles, taisykoms skaitmeniniam turiniui.	Savarankiškai spręsdamas paprastas ir sudėtingesnes uždutis nurodo aiškiai apibrėžtas ir įprastas autorių teisių ir licencijų taisykles, taisykoms skaitmeniniam turiniui. Valdo skaitmenines technologijas, tinkamas dalytis duomenimis, informacija ir skaitmeniniu turiniu.	Atsižvelgdamas į nurodymus ir savo poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms pasirenka tinkamiausias taisykles, kurios taikomos autorių teisėms, duomenų licencijoms, skaitmeniniam turiniui.	Sprendžia apibrėžtas kompleksines uždutis, susijusias su autorių teisių ir licencijų taikymu skaitmeniniam turiniui ir jo dalijimuisi.
2.Skaitmeninis komunikavimas	2.1. Bendravimas ir bendradarbiavimas naudojantis skaitmeninėmis technologijomis	Su pagalba konkrečiam kontekstui pasirenka paprastas skaitmenines technologijas bendravimui ir bendradarbiavimui.	Savarankiškai, prireikus su pagalba, duotam kontekstui pasirenka paprastas skaitmenines technologijas bendravimui ir bendradarbiavimui.	Savarankiškai spręsdamas paprastas problemas, atlieka aiškiai apibrėžtas ir įprastas veiklas su bendravimui	Savarankiškai prireikus spręsti aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes problemas, pagal duotą	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms,	Sprendžia kompleksines uždutis, turinčias ribotą sprendimų kiekį, susijusias su skaitmeninio	Sprendžia sudėtingas problemas su daugeliu sąveikaujančių veiksnių, susijusių su skaitmeninio turinio kūrimu bendraujant ir bendradarbiaujant,

			nologijas bendravimui ir bendradarbiavimui.	ir bendradarbiavimui skirtomis skaitmeninėmis technologijomis, pasirenka konkrečiai apibrėžtą, tinkamą skaitmeninę technologiją pateiktam kontekstui.	kontekstą pasirenka įvairias skaitmenines technologijas bendravimui ir bendradarbiavimui.	keičia skaitmeninių technologijų naudojimą bendravimo ir bendradarbiavimo veiklose, pasirenka tinkamiausias skaitmenines technologijas, skirtas konkrečiam kontekstui bendrai kurti skaitmeninį turinį.	turinio kūrimu bendraujant ir bendradarbiaujant, ir naudoja skaitmenines technologijas, savo žinias, gebėjimus padėdamas kitiems bendrauti ir bendradarbiauti skaitmeninėje erdvėje.	siūlo naujų idėjų ir tobulėsių bendravimo ir bendradarbiavimo procesų naudojant skaitmenines technologijas.
2.2. Atsakinga socialinė ir pilietinė veikla skaitmeninėje erdvėje	Paaiškina, kas yra pilietis ir kad jo dalyvavimą bendroje veikloje palengvina skaitmeninės technologijos. Su pagalba atpažįsta paprastas, palengvinančias bendravimą skaitmenines technologijas.	Savarankiškai, prireikus su pagalba naudoja paprastas skaitmenines technologijas, padedančias dalyvauti bendroje veikloje.	Savarankiškai spręsdamas paprastas problemas, pasirenka gerai apibrėžtas ir įprastas skaitmenines technologijas, padedančias dalyvauti bendroje veikloje	Savarankiškai, prireikus spręsti aiškiai apibrėžtas ir nekasdienės problemas, pasirenka skaitmenines technologijas dalyvauti bendroje veikloje, bendrai gerovei kelti, įsitraukti	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, naudojami tinkamiausiomis skaitmeninėmis technologijomis dalyvauti	Naudoja skaitmenines technologijas sprendžiant kompleksines, riboto apibrėžtumo užduotis, susijusias su pilietiškumu, naudoja savo žinias, gebėjimus padėdamas	Naudoja skaitmenines technologijas sprendžiant sudėtingas socialinės ir pilietinės veiklos, kuriai būdinga daug sąveikaujančių veiksnių, problemas, siūlo naujų idėjų ir tobulėsių skaitmeninių technologijų naudojimo procesų.	

				mokykloje ir už jos ribų.	į pilietines akcijas mokykloje ir už jos ribų, diskutuoti apie tinkamas šiai veiklai skaitmenines technologijas.	bendroje veikloje, bendrai gerovei kelti, įsitraukti į pilietines akcijas mokykloje ir už jos ribų.	kitiems dalyvauti socialinėje ir pilietinėje veikloje naudojant skaitmenines technologijas.	
2.3. Tinklo etiketas (Netiquette)	Mokytojo padedamas naudoja paprasčiausias skaitmenines technologijas bendravimui laikydamasis paprasčiausių elgesio normų (mandagumas, pagarba, empatija ir kt.)	Savarankiškai, prireikus su pagalba naudoja paprastas skaitmenines technologijas, laikydamasis pagrindinių elgesio normų (mandagumas, pagarba, empatija ir kt.)	Savarankiškai naudoja paprastas skaitmenines technologijas, laikydamasis įprastų elgesio normų.	Savarankiškai, prireikus spręsti aiškiai apibrėžtas ir nekasdienės problemas, pasirenka skaitmenines technologijas, laikydamasis įprastų elgesio normų.	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, naudojami tinkamiausiomis skaitmeninėmis technologijomis, laikydamasis elgesio normų.	Sprendžia sudėtingas, riboto apibrėžtumo problemas, susijusias su skaitmeninėmis technologijomis ir visuotinai pripažintu tinklu etiketu (RFC 1855), atsižvelgdamas į skirtingas auditorijas ir kultūrinę bei kartų įvairovę, naudoja savo žinias, padedamas	Sprendžia sudėtingas problemas su daugeliu sąveikaujančių veiksnių, susijusių su tinklo etiketu (RFC 1855), atsižvelgdamas į skirtingas auditorijas ir kultūrinę bei kartų įvairovę, siūlo naujų tinklo etiketą tobulinančių idėjų.	

							kitiems naudotis tinklo etiketu.	
2.4. Skaitmeninio identiteto valdymas	Apibūdina, kad internete yra skelbiama daug įvairios informacijos apie žmones, mokytojo ar tėvų padedamas nustato, kokia informacija apie žmogų yra teigiama, o kokia ne.	Paaiškina, kas yra žmogaus tapatybė, kuo ji skiriasi nuo skaitmeninės žmogaus tapatybės ir kas yra žmogaus reputacija. Mokytojo padedamas apibūdina paprastus būdus, kaip apsaugoti savo reputaciją internete.	Savarankiškai sprendamas paprastas problema apibrėžia įprastus bei kasdienius būdus, kaip apsaugoti savo ir kitų reputaciją internete, apibūdina tiksliai apibrėžtus duomenis, kuriuos kartais be reikalo pateikia žmonės internete.	Savarankiškai prireikus sprendžia aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes problemas, nustato konkrečias skaitmeninės tapatybės atskleidimo problemas, aptaria konkrečius būdus, kaip apsaugoti savo ir kitų reputaciją internete, valdo duomenis, kuriuos pateikia per skaitmenines priemones.	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, patikrina savo ar kitų skaitmenines tapatybes, paaiškina tinkamesnius būdus, kaip apsaugoti savo ar kitų reputaciją, keisti duomenis, pateiktus internete.	Sprendžia kompleksines užduotis, turinčias ribotą apibrėžimą, susijusias su skaitmeninio tapatumo valdymu ir žmonių internetinės reputacijos apsauga, panaudoja savo žinias padedamas kitiems valdyti skaitmeninę tapatybę bei gerinti skaitmeninę reputaciją.	Sprendžia sudėtingas problemas, kurioms būdinga daug sąveikaujančių veiksnių, susijusių su skaitmeninės tapatybės valdymu ir žmonių internetinės reputacijos apsauga, siūlo naujų idėjų dėl skaitmeninio identiteto (tapatybės) procesų tobulėsnio valdymo.	

3. Skaitmeninė sauga	3.1. Saugus naudojimas skaitmeninėmis technologijomis	Naudoja mokytojo rekomenduojamus paprastus būdus apsaugoti nuo galimų pavojų sveikatai skaitmeninėje aplinkoje.	Mokytojo padedamas atskiria paprastus būdus, kaip išvengti pavojų ir grėsmių sveikatai, fizinei ir psichologinei gerovei, naudojant skaitmenines technologijas.	Naudoja pasirinktus ir mokytojo rekomenduojamus paprastus būdus, kaip išvengti pavojų ir grėsmių sveikatai, fizinei ir psichologinei gerovei, naudojant skaitmenines technologijas.	Savarankiškai, prireikus su mokytojo pagalba, pasirenka paprastus būdus, kaip išvengti pavojų ir grėsmių sveikatai, fizinei ir psichologinei gerovei, naudojant skaitmenines technologijas.	Savarankiškai spręsdamas paprastus apsaugojimo nuo galimų pavojų sveikatai skaitmeninėje aplinkoje problemas, paaiškina, kaip išvengti sveikatai kylančių pavojų ir grėsmių fizinei ir psichinei gerovei, naudojant skaitmenines technologijas.	Savarankiškai spręsdamas aiškiai apibrėžtas ir nekasdienės apsaugojimo nuo galimų pavojų sveikatai skaitmeninėje aplinkoje problemas, paaiškina, kaip išvengti grėsmių fizinei ir psichinei sveikatai, pasirenka būdus, kaip apsaugoti save ir kitus nuo pavojų skaitmeninėje aplinkoje.	Naudojant skaitmenines technologijas, savarankiškai sprendžia kompleksines, ribotos reikšmės užduotis, susijusias su pavojų sveikatai ir grėsmių gerovei išvengimu, demonstruoja įvairius būdus, kaip išvengti pavojaus sveikatai ir grėsmių fizinei ir psichinei gerovei.
	3.2. Asmens duomenų apsauga ir privatumas skaitmeninėje erdvėje	Paaiškina, kokie žmonių duomenys yra asmeniniai ir kodėl jų negalima atskleisti kitiems, kad bendraujant telefonu ar interneto priemonėmis, asmens duomenų	Su mokytojo pagalba pasirenka paprastus būdus, kaip apsaugoti savo ir kitų asmeninius duomenis ir privatumą skaitmeninėje	Naudoja pasirinktus ir mokytojo rekomenduojamus paprastus būdus, kaip apsaugoti savo ir kitų asmeninius duomenis	Savarankiškai, prireikus su mokytojo pagalba, pasirenka paprastus būdus, kaip apsaugoti savo ir kitų asmens duomenis ir	Savarankiškai spręsdamas paprastus savo ir kitų asmens duomenų ir privatumo apsaugos skaitmeninėje	Savarankiškai, prireikus spręsti aiškiai apibrėžtas ir nekasdienės problemas, paaiškina būdus, kaip apsaugoti savo	Sprendžia kompleksines, riboto apibrėžimo užduotis, susijusias su asmens duomenų ir privatumo apsauga skaitmeninėje aplinkoje, naudojantis ir dalijantis asmenį

		atskleidimas gali turėti blogų pasekmių.	aplinkoje, apsaugant save ir kitus nuo galimos žalos.	ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje, apsaugant save ir kitus nuo galimos žalos.	privatumą skaitmeninėje aplinkoje, atpažįsta paprastus privatumo politikos teiginius apie tai, kaip asmens duomenys naudojami skaitmeninėje aplinkoje.	aplinkoje problemas, paaiškina pasirinktus apsaugos būdus ir priemones, aiškiai apibrėžtus įprastus ir kasdienes būdus, kaip naudoti ir dalytis asmenį identifikuojančia informacija, kartu apsaugant save ir kitus nuo žalos, nurodo aiškiai apibrėžtus, įprastus privatumo politikos teiginius apie tai, kaip asmens duomenys naudojami	ir kitų asmens duomenis ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje, kaip naudoti ir dalytis asmenį identifikuojančia informacija, kartu apsaugant save ir kitus nuo žalos, taiko privatumo politikos teiginius apie tai, kaip asmens duomenys naudojami teikiant skaitmenines paslaugas.	identifikuojančia informacija, apsaugant save ir kitus nuo pavojų. Naudojasi savo asmens duomenų privatumo politika, savo žiniomis ir gebėjimais, padeda kitiems saugoti asmens duomenis ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje.
--	--	--	---	--	--	---	--	--

						teikiant skaitmenines paslaugas.		
	3.3. Tinkamas skaitmeninių technologijų naudojimas siekiant saugoti aplinką	Papasakoja, kad specialūs įrenginiai stebi aplinką, užterštumo lygį, klimato kaitą, prognozuoja orus ir stebi kitus įvairius gamtos procesus, padeda priimti žmonėms teisingus sprendimus saugant gamtą ir aplinką.	Su mokytojo pagalba atpažįsta paprastą skaitmeninių technologijų ir jų naudojimo poveikį aplinkai.	Savarankiškai sprendamas paprastas aplinkosaugos problemas, nurodo aiškiai suprantamą ir įprastą skaitmeninių technologijų ir jų naudojimo poveikį aplinkai.	Savarankiškai sprendžia aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes aplinkosaugos problemas, saugo aplinką nuo galimo skaitmeninių technologijų ir jų netinkamo naudojimo neigiamo poveikio aplinkai.	Savarankiškai sprendžia aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes aplinkosaugos problemas, padeda kitiems spręsti tokias problemas, demonstruoja įvairius būdus, kaip apsaugoti aplinką nuo skaitmeninių technologijų ir jų galimo netinkamo naudojimo neigiamo poveikio aplinkai.	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, pasirenka tinkamiausius sprendimus, kaip apsaugoti aplinką nuo skaitmeninių technologijų ir jų galimo netinkamo naudojimo neigiamo poveikio aplinkai.	Sprendžia kompleksines, ribotos reikšmės užduotis, susijusias su aplinkosauga, pasirenka tinkamiausius sprendimus, kaip apsaugoti aplinką nuo skaitmeninių technologijų ir jų galimo netinkamo naudojimo neigiamo poveikio aplinkai, siejant su Europos žaliojo kurso, neutralaus poveikio klimatui tikslais, pereinant prie ekologiškos žiedinės ekonomikos, mažinant energetikos, transporto, statybos, žemės ūkio ir visų kitų pramonės šakų ir sektorių priklausomybę nuo iškastinio kuro, sumažinant skaitmeninių produktų poveikį klimatui ir aplinkai

	3.4. Skaitmeninių prietaisų sauga	Įvardija pagrindinius išorinius pavojus, galinčius pakenkti skaitmeniniams prietaisams, pavyzdžiui drėgmė, skysčiai, dulkės, netvarkingi laidai, netinkama aplinkos temperatūra, kritimo galimybė ir kt. Žino, kam pranešti apie pastebėtus pavojus.	Su mokytojo pagalba nustato paprastus būdus, kaip apsaugoti savo skaitmeninius įrenginius ir skaitmeninį turinį, atskirti paprastas rizikas ir grėsmes skaitmeninėje aplinkoje.	Savarankiškai, prireikus su mokytojo pagalba, nustato paprastus būdus, kaip apsaugoti skaitmeninius prietaisus ir skaitmeninį turinį, atskiria paprastą riziką ir grėsmes skaitmeninėje aplinkoje, laikosi paprastų saugos taisyklių	Savarankiškai spręsdamas paprastas problemas, nurodo gerai apibrėžtus ir įprastus būdus, kaip apsaugoti skaitmeninius įrenginius ir skaitmeninį turinį, išvelgia aiškiai apibrėžtus, įprastus pavojus ir grėsmes skaitmeninėje aplinkoje, pasirenka aiškiai apibrėžtas ir įprastas saugos priemones.	Savarankiškai spręsdamas aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes problemas, organizuoja skaitmeninių prietaisų ir skaitmeninio turinio apsaugą, išvelgia galimas skaitmeniniams prietaisams kylančias rizikas ir grėsmes, pasirenka tinkamas prietaisų saugos priemones.	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, taip pat esant sudėtingoms situacijoms, pasirenka tinkamiausią prietaisų ir skaitmeninio turinio apsaugą, išvelgia galimas skaitmeniniams prietaisams kylančias rizikas ir grėsmes skaitmeninėje aplinkoje, pasirenka tinkamas saugos priemones.	Sprendžia kompleksines, riboto apibrėžimo užduotis, susijusias su įrenginių ir skaitmeninio turinio apsauga, rizikos ir pavojų valdymu, apsaugos priemonių taikymu. Naudoja priemones, užtikrinančias informacijos patikimumą ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje, padeda kitiems saugoti skaitmeninius įrenginius, pateikia naujų saugos idėjų.
4. Problemų sprendimas	4.1. Kūrybiškas skaitmeninių technologijų naudojimas problemoms spręsti	Papasakoja, kad kompiuteriu galima piešti, kurti muziką, filmus, rašyti, žaisti daugybę kūrybą ugdančių žaidimų ir daryti daugybę kitų įdomių darbų.	Savarankiškai ar mokytojo padedamas pasirenka ir naudoja paprastą skaitmenines technologijas	Savarankiškai, spręsdamas paprastas problemas, pasirenka skaitmenines technologijas, kurios gali būti naudojamos	Savarankiškai, pagal savo poreikius, spręsdamas aiškiai apibrėžtas ir nekasdienes problemas, diferencijuoja	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, sudėtingose situacijose pasirenka tinkamiausias skaitmenines	Sprendžia sudėtingas, nepakankamai apibrėžtas problemas, susijusias su skaitmeninėmis	Priima sprendimus, kurie, naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, padeda spręsti sudėtingas, nuo daugelio sąveikaujančių veiksnių priklausančias problemas, siūlo naujų

		Mokytojo padedamas atpažįsta paprastas skaitmenines technologijas, kurias galima naudoti skaitmeniniam turiniui kurti.	nologijas skaitmeniniam turiniui kurti.	aiškiai apibrėžtam skaitmeniniam turiniui kurti.	skaitmenines technologijas skaitmeniniam turiniui kurti, naujoviškiems kūrybiniam procesams inicijuoti.	technologijas skaitmeniniam turiniui kurti ir naujoviškiems kūrybiniam procesams diegti.	technologijomis, taip pat padeda kitiems kūrybiškai naudotis skaitmeninėmis technologijomis.	idėjų kūrybiškam skaitmeninių technologijų naudojimui.
4.2. Techninių ir technologinių problemų sprendimas	Mokytojo padedamas atpažįsta paprasčiausias technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais.	Mokytojo padedamas atpažįsta paprastas technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, nustato paprastus jų sprendimo būdus.	Savarankiškai ar mokytojo padedamas atpažįsta paprastas technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, nustato paprastus jų sprendimo būdus.	Savarankiškai įvardija aiškiai apibūdintas ir paprastas technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, nustato paprastus jų sprendimo būdus.	Savarankiškai įvardija ir apibūdina sudėtingesnes technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, nustato jų sprendimo būdus.	Susidūręs su sudėtingesniais atvejais įvardija technines problemas, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, sprendžia jas tinkamiausiais būdais.	Kuria sudėtingesnių techninių problemų, kurios kyla naudojantis skaitmeniniais įrenginiais ir skaitmenine aplinka, sprendimo strategijas, ir, atsižvelgdamas į galimybes, jas įgyvendina.	
4.3. Kritiškas galimų problemų sprendimų įvertinimas ir skaitmeninių	Mokytojo padedamas pasirenka skaitmenines priemones paprastai užduočiai atlikti.	Mokytojo padedamas apibrėžia savo poreikius, pasirenka paprastas skaitmenines priemones ir	Savarankiškai ar mokytojo padedamas apibrėžia savo poreikius, pasirenka paprastas skaitmenines	Savarankiškai sprenddamas paprastas užduotis tiksliai apibrėžia savo poreikius, pasirenka paprastas	Savarankiškai sprenddamas paprastas ir nekasdienės užduotis tiksliai apibrėžia	Neįprastose situacijose įvertina poreikius; pasirenka tinkamiausias skaitmenines priemones ir	Pasitelkdamas skaitmenines priemones, jomis valdomus fizinius įrenginius, ir galimus technologinius sprendimus sprendžia sudėtingas	

technologijų pasirinkimas		galimus technologinius sprendimus, pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.	priemones ir galimus technologinius sprendimus, pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.	skaitmenines priemones bei galimus technologinius sprendimus, pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.	savo poreikius, pasirenka įprastas skaitmenines priemones bei galimus technologinius sprendimus, pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.	galimus technologinius sprendimus; derina ir pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.	užduotis, susijusias su daugeliu tarpusavyje sąveikaujančių veiksnių, taip pat derina ir pritaiko skaitmeninę aplinką asmeniniams poreikiams.
4.4. Skaitmeninės kompetencijos įsivertinimas ir spragų identifikavimas	Mokytojo padedamas įvardija skaitmenines technologijas, kuriomis teko naudotis	Savarankiškai ar mokytojo padedamas atpažįsta, kur reikia tobulinti ar atnaujinti savo skaitmeninę kompetenciją. Padedamas mokytojo ir savarankiškai identifikuoja šaltinius ir galimybę juos panaudoti įgytai skaitmeninei kompetencijai plėtoti.	Savarankiškai sprenddamas paprastas užduotis paaiškina, kur reikia tobulinti ar atnaujinti savo skaitmeninę kompetenciją. Savarankiškai ar mokytojo padedamas nustato, kur nuolat galėtų ieškoti aiškių galimybių tobulėti ir sekti skaitmeninių	Savarankiškai pagal savo poreikius, sprenddamas aiškiai apibrėžtas ir nešablonines problemas diskutuoja, kur ir kaip galėtų patobulinti savo skaitmeninę kompetenciją, nurodo, kaip galėtų padėti kitiems plėtoti jų skaitmeninę kompetenciją, kur	Atsižvelgdamas į savo ir kitų poreikius, sudėtingose situacijose, nusprendžia, kokie yra tinkamiausi būdai patobulinti ar atnaujinti savo skaitmeninę kompetenciją, vertina kitų skaitmeninės kompetencijos	Kuria sprendimus kompleksinėms užduotims, turinčioms kelis sprendimus, susijusius su skaitmeninės kompetencijos tobulinimu, ieško tobulinimosi galimybių ir nuolat seka naujienas, integruoja savo žinias bendruomenės veikloje, tuo prisidedamas	Priima sudėtingų problemų, kurioms būdinga daug sąveikaujančių veiksnių, susijusių su skaitmeninės kompetencijos tobulinimu, sprendimus, ieško galimybių savarankiškai tobulėti ir nuolat sekti skaitmeninių technologijų evoliuciją, pasiūlo bendruomenei naujų idėjų, padeda kitiems nustatyti skaitmeninės kompetencijos spragas ir siūlo būdus bei priemones joms likviduoti.

Savimone ir savitvardos įgūdžiai	Atpažįsta, įvardija ir valdo emocijas, elgiasi vadovaudamasis vertybėmis.	Atpažįsta ir įvardija jausmus skirtose situacijose.	Atpažįsta ir įvardija emocijas. Paaiškina ryšį tarp jausmų, žodžių ir veiksmų.	Įvardija emocijas, kurias gali jausti skirtose situacijose ir skirtingu laiku.	Atpažįsta ir įvardija paauglystei būdingas emocijas. Konstruktyviai valdo stresą ir sudėtingas emocijas.	Atpažįsta ir valdo impulsus, kurie išprovokuoja pyktį ar kitas stiprias emocijas. Stebi ir valdo emocijų kaitą.	Analizuoja ir paaiškina, kaip mintys ir emocijos veikia sprendimų priėmimą ir atsakingą elgesį.	Geba vertinti ir apibūdinti, kaip emocijų išraiška gali paveikti kitus žmones.
	Atpažįsta situacijas, kuriose reikia suvaldyti emocijas, pasako, kaip jas gali suvaldyti, ir bando tai daryti.	Atpažįsta situacijas, kuriose reikia suvaldyti emocijas, pasako, kaip jas gali suvaldyti, ir bando tai daryti.	Taiko ir paaiškina keletą nusiramavimo būdų. Paaiškina teigiamų minčių naudą.	Naudoja tinkamą strategiją valdant emocijas, kai neigiamos emocijos keičiamos teigiamomis. Mokosi įveikti liūdinančias emocijas.	Apibūdina ir parodo, kaip emocijos išreiškiamos socialiai priimtiniu būdu.	Analizuoja įvairias situacijas ir motyvuoja save įveikti iššūkius, nepalankias situacijas, neviltį ir nusivylimą, siekia tikslų.	Visas emocijas priima kaip reikalingas, geba suvaldyti nepasitenkinimą ir nusivylimą.	Analizuoja ir paaiškina, kokią įtaką daro įtampa, atpažįsta dirgiklius ir lanksčiai bei teigiama linkme sprendžia sudėtingas situacijas.
	Įvardija vertybes, kurios padeda priimti sprendimus.	Įvardija vertybes, sieja jas su elgesiu.	Atpažįsta, įvardija ir vadovaujasi vertybėmis, kurios asmeniškai ir bendruomenei padeda siekti sėkmės.	Analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes (savigarbą, pagarbą kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę,	Analizuoja, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus.	Vadovaujasi bendražmogiškosiomis vertybėmis, garbingai ir atkakliai siekia tikslo.	Elgesiu demonstruoja vertybines nuostatas ir paaiškina, ką reiškia būti pozityviu pavyzdžiu kitiems.	

					sveikatą, šeimą).			
Atpažįsta asmenines savybes ir išorinę pagalbą	Apibūdina save, savo brožus. Papasakoja, ką daryti patinka, o ko nepatinka.	Apibūdina poreikius, norus, pomėgius, savybes, ką moka ar ko norėtų išmolti.	Pasako, ką nori išmolti daryti geriau, kokius žingsnius dėl to reikia žengti, vertina asmeninio tikslo siekimo pažangą.	Apibrėžia sąvoką, kas yra atkaklumas siekiant tikslo, jį demonstruoja (augimo ir mąstysenos savybės).	Analizuoja, kaip asmeninės savybės daro įtaką pasirinkimams ir sėkmei.	Analizuoja stipriąsias puses, nustato tobulintinas sritis ir prioritetus, planuoja laiką pokyčiams.	Motyvuoja save parengti ir įgyvendinti sunkumų ar / ir iššūkių įveikimo planą. Vengia delsimo.	
	Įvardija asmenis, kuriais gali pasitikėti ir kreiptis pagalbos.	Apibrėžia, kas yra šeima, mokykla ir bendruomenė. Atpažįsta ir įvardija, kuo gali mokiniui padėti šeima, bendraamžiai, mokykla ir bendruomenė.	Prisideda prie šeimos, mokyklos ir bendruomenės gerovės.	Analizuoja ir apibūdina, kaip suaugusieji bendruomenėje išreiškia rūpestį ir dėmesį mokiniams.	Analizuoja ir vertina, kaip papildomi, ne mokykloje lankomi užsiėmimai gali prisidėti prie sėkmės mokykloje.	Analizuoja, kaip teigiami suaugusiųjų pavyzdžiai padeda siekti sėkmės mokykloje ir ją baigus.	Plėtoja pomėgius ir prisiima vaidmenis, kurie stiprina sėkmę mokykloje ir prisideda prie gyvenimo gerovės.	
Siekia asmeninių ir akademinų tikslų	Paaškina, kas yra tikslas ir kaip išsikeltas tikslas padės mokytis, kelia elementarius tikslus ir pasako, kaip jų sieks.	Išsikelia mokymosi tikslą ir sukuria kelių žingsnių planą jo siekti. Atsakingai, atkakliai ir kantriai siekia tikslo.	Atpažįsta tikslų siekimo kliūtis ir (jei reikia) kreipiasi pagalbos joms įveikti. Motyvuoja save siekti tikslo bei ugdo kantrybę.	Išsikelia akademinio tobulėjimo tikslą, pasiekiamą per keletą mėnesių, paruošia planą ir jo siekia. Atpažįsta, kas trukdo siekti trumpalaikio	Išsikelia trumpalaikį tikslą, paruošia jo siekimo planą, numato galimas kliūtis jo siekti, jas įveikia ir tikslą pasiekia.	Išsikelia aiškų tikslą ir planuoja būdus, kaip, įveikiant kliūtis, to tikslo siekti, naudojantis šaltiniais ar / ir ištekliais.	Išsikelia gretutinį tikslą, kuris gali būti svarbus gyvenime. Planuoja laiką ir žingsnius, nustato pasiekimo įsivertinimo kriterijus.	

					tikslo, mokosi šiuos sunkumus įveikti.			
		Pateikia pavyzdžių, kokios savybės, elgesys padėjo nors išmolti.	Apibūdina, koks elgesys padeda mokytis ir kaip sėkmė mokykloje padeda tapti tuo, kuo nori būti.	Įvardija kasdienės užduoties, kurias privalu atlikti, kad stiprėtų mokymosi sėkmė.	Analizuoja akademinio tobulėjimo tikslo siekimo pažangą, analizuoja ir reflektuoja sėkmę.	Analizuoja, dėl kokių priežasčių tikslai yra pasiekiami arba nepasiekiami.	Naudojasi mokymosi kliūčių įveikimo strategijomis.	Siekia tikslo ir stebi pažangą, įsivertina rezultatus pagal nustatytus kriterijus.
Empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas	Atpažįsta kitų emocijas ir jas atliepia	Įvardija kitų veidu ir kūno poza išreikštas emocijas. Tinkamai reaguoja į aplinkinių emocijas.	Paaiškina, kad toje pačioje situacijoje žmonių emocijos gali būti skirtingos. Šias emocijas geba atpažinti ir įvardinti.	Stebi kūno kalbą, skirtingose situacijose atpažįsta kitų žmonių emocijas, pasitelkia empatiją ir moka tinkamai į jas reaguoti.	Skatina aplinkinius reikšti mintis ir emocijas.	Apibūdina, kokios galimos kito žmogaus emocijos ir savijauta skirtingose situacijose.	Analizuoja savo ir kitų požiūrių panašumus ir skirtumus. Paaiškina, kad vertybinės nuostatos skirtingose kultūrose gali būti nevienodai traktuojamos.	Įvairiais būdais išreiškia empatiją aplinkiniams.
		Apibūdina ir demonstruoja dėmesingo klausymo įgūdžius.	Išklauso kitus, kad suprastų jų jausmus.	Padeda kitiems suprasti, kad jų klausosi.	Naudojasi reflektviojo klausymosi įgūdžiais.	Analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones. Pritaiko veiksmingo klausymosi įgūdžius kasdieniuose pokalbiuose ir	Naudojasi pokalbio užmezgimo, palaikymo įgūdžiais, kad suprastų kitų emocijas ir savijautą.	Dėmesingai išklauso ir gerbia kitokią nuomonę. Atpažįsta etnocentrizmą, bet jo nedemonstruoja, moka parodyti ir išreikšti, kad supranta kitoki požiūrį.

						viešose diskusijose.		
Atpažįsta individualius ir grupės panašumus ir skirtumus	Paaiškina individualius ir grupės poreikius (poreikį būti išklausytam, turėti galimybę žaisti, sulaukti pagalbos ar palaikymo).	Apibūdina bendrus žmonių bruožus bei skirtumus. Atpažįsta elgesį, kuris skaudina, ir moka tinkamai į jį reaguoti.	Atskiria nesusikalbėjimą (nesupratimą), nuomonių skirtumus ir patyčių situacijas. Analizuoja unikalų asmenų ir grupių indėlį į kultūrą. Atpažįsta ir įvardija kitų talentus, gebėjimus ir pomėgius.	Apibūdina ir vertina individualias klases draugų savybes, sugebėjimus, pomėgius ir poelgius. Atpažįsta ir adekvačiai reaguoja į nederamą elgesį, pavyzdžiui, patyčias, erzinimą ir kt.	Paaiškina, kaip individualūs, socialiniai ir kultūriniai skirtumai gali padidinti pažeidžiamumą dėl patyčių, nurodo būdus, kaip tai įveikti. Reaguoja į patyčias ir siekia situaciją keisti teigiama linkme.	Analizuoja stereotipų ir išankstinių nusistatymų kilmę ir neigiamą poveikį. Išlieka objektyvus, argumentuoja savo nuomonę.	Konstruktiviai rodo tvirtą būdą, priešinasi stereotipams ir išankstinėms nuomonėms.	
	Įvardija klases mokinių / draugų ir artimųjų savybes ir pomėgius.	Apibūdina teigiamas kitų žmonių savybes.	Užmezga ir palaiko darnius santykius su skirtingais žmonėmis. Moka išreikšti dėkingumą ir pagarbą.	Diskutuoja, kaip padrašinimas ir palaikymas padeda stiprinti santykius.	Diskutuoja apie stereotipus ir neigiamą jų daromą įtaką.	Rodo deramą pagarbą skirtingų socialinių ir kultūrinių grupių asmenims.	Atstovauja žmonėms, kurie prašo ir kuriems reikia pagalbos. Geba argumentuoti ir viešai išsakyti asmeninę nuomonę.	
Naudojasi bendravimo įgūdžiais veiksmingai komunikuojamas	Paaiškina, kaip kitų palaikymas padeda pasijusti reikalingu	Paaiškina, kokių būdu galima darniai su kitais dirbti ir žaisti;. Laikosi	Kuria ir išlaiko teigiamus santykius, moka naudoti „Aš“ žinutę.	Atpažįsta ir apibūdina skirtumus tarp teigiamų ir neigiamų santykių.	Užmezga teigiamus santykius. Analizuoja draugystės	Suteikia paramą, pagalbą, palaikymą kitiems, o prireikus, jos prašo.	Vertina komunikavimo ir socialinių įgūdžių kasdienio naudojimo pastangas, kai bendrauja su	

		kitiems, sėkmingai kartu mokytis ir žaisti; laikosi sutartų taisyklių.	sąžiningo žaidimo taisyklių.	Apibūdina, koks elgesys padeda kurti saugią, pagarbią ir rūpestingą mokymosi aplinką, pats atitinkamai elgiasi.		priežastis ir abipusės pagarbos svarbą.	Adekvaciai reaguoja, jei susiduria su netikėtumais.	šeimoms nariais, mokytojais ir bendraamžiais.
		Demonstruoja grupės darbui reikalingą elgesį.	Rūpestingai ir draugiškai elgiasi klasėje ir už jos ribų.	Apibūdina sėkmingo darbo grupėje sąlygas, jų laikosi. Žodžiu ir elgesiu palaiko bendraamžius. Darbo grupėje metu atsakingai atlieka prisiimtus įsipareigojimus.	Bendradarbiauja ir konstruktyviai dirba grupėje. Konstruktyviai priima ir išsako kritiką.	Bendradarbiauja ir veikia komandoje, siekia didinti grupės darbo veiksmingumą. Dalyvauja priimančiosios susitarimus ir jų laikosi.	Vertina asmeninį indėlį (kaip grupės nario arba lyderio) grupės darbo sėkmei. Analizuoja asmeninių savybių vaidmenį dirbant komandoje.	Siekia visiems naudą lemiančių sprendimų, naudojami derybų įgūdžiais. Veiksmingai naudoja asmenines savybes ir gebėjimus, kai vadovauja ar dirba grupėje / komandoje.
Geba konstruktyviai užkirsti kelią, valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus	Apibūdina situaciją, kurioje kilo nesutarimas, atpažįsta ir įvardija nesutarimo priežastį. Be suaugusiojo pagalbos	Įvardija kylančius konfliktus ir problemas tarp bendraamžių. Be suaugusiojo pagalbos sprendžia nedidelius konfliktus.	Analizuoja konfliktų atsiradimo priežastis ir paaiškina, kaip konfliktų sprendimas gali sustiprinti draugystę.	Skirtingų konfliktinių situacijų atvejais pritaiko skirtingus konfliktų sprendimo būdus.	Argumentuotai pasirenka tarpasmeninių problemų prevencijos ir sprendimų būdus, kurie padeda išsaugoti santykius šeimoje ir bendruomenėje.	Dėmesingai klausosi ir analizuoja, kaip dėmesingas klausymasis ir kalbėjimasis padeda spręsti konfliktus ar išvengti konfrontacijos.	Įsivertina konfliktų sprendimo įgūdžius, planuoja, kaip juos tobulinti.	

		sprendžia nedidelius konfliktus.				Geba spręsti emocingus konfliktus.		
		Paaiškina, kaip suvaldytas pyktis padeda spręsti nesutarimus. Atsisako dalyvauti nepriimtiniuose situacijose ir paaiškina kodėl.	Atpažįsta nesusikalbėjimą ir gali paaiškinti, kaip nesusikalbėjimas gali tapti konflikto priežastimi. Atsisako dalyvauti nepriimtiniuose situacijose ir paaiškina kodėl.	Nurodo konstruktyvaus konfliktų sprendimo būdus. Moka adekvačiai reaguoti į skaudinantį elgesį.	Verbaliniu ir neverbaliniu būdu sprendžia grupės konfliktus. Atpažįsta ir paaiškina, kas yra bendraamžių spaudimas.	Atpažįsta neigiamą bendraamžių spaudimą, moka jam pasipriešinti. Tvirtai ir aiškiai nubrėžia ribas, pasako „Ne“ ir išsaugo pagarbinius santykius.	Atpažįsta manipuliaciją ir daromą neigiamą įtaką. Naudojasi veiksmingo bendravimo įgūdžiais, pasipriešina užgauliotojams.	Naudojasi efektyvaus bendravimo įgūdžiais (kalbėjimu, klausymu(si), kūno kalba, gebėjimu suprasti ir gerbti kito požiūrį), konkrečiai išsako ketinimus, deramai įvertina galimą jų poveikį.
Atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys, pasekmių įvertinimas	Priima sprendimus atsižvelgdamas į saugumo, etinius ir visuomeninius veiksnius	Apibūdina situacijas ar vietas, kuriose gali jaustis nesaugiai (gatvėje, užkalbinti nepažįstamo žmogaus) ir pasako, kaip reikia elgtis.	Atpažįsta ir įvardija pavojingą ir nesaugų elgesį, nurodo, kaip reikia elgtis, ir elgiasi saugiai.	Atpažįsta ir apibūdina nesaugias situacijas, jų vengia.	Apibūdina, ką reiškia atsakingas elgesys, analizuoja atsakingo ir neatsakingo elgesio pasekmes.	Atsižvelgia į kitų poreikius, kai priima sprendimus, vadovaujasi sąžiningumu, pagarba ir užuojauta.	Prisiima asmeninę atsakomybę priimant etinius sprendimus.	Analizuoja asmeninius, visuomenės sprendimus ir pateikia etinių argumentų.
		Dalyvauja kuriant bendras taisykles. Apibūdina	Dalyvauja kuriant taisykles ir susitarimus. Paaiškina, kodėl taisyklės	Vadovaujasi socialinėmis normomis ir saugumo reikalavimais,	Sukuria planą ir paaiškina kaip elgtis, kai jautiesi, kad tavo	Analizuoja ir paaiškina mokyklos, visuomenės	Analizuoja, kaip socialinės normos ir lūkesčiai daro įtaką asmeniniams	Analizuoja, kaip skirtingų visuomenių ir kultūrų normos daro įtaką jų narių

		situacijas, kuriose svarbu klausyti suaugusiųjų (šeimos narių ar mokytojo).	svarbios šeimos, klasės ir mokyklos saugumui, jų laikosi.	tai parodo elgesiu. Įvertina tokio elgesio pasekmes.	atžvilgiu elgiamasi neteisingai.	taisyklių svarbos priežastis.	sprendimams ir veiksmams. Įvertina potencialias rizikas, kurios gali turėti įtakos socialinių normų nepaisymui.	sprendimams ir elgesiui.
Kasdienėse akademinėse ir socialinėse situacijose taiko atsakingų sprendimų priėmimo įgūdžius	Atpažįsta, analizuoja ir paaiškina kasdienes situacijas, kuriose reikia priimti sprendimą.	Priima sprendimus, kurie tausoja sveikatą.	Analizuoja ir pateikia keletą alternatyvių problemos sprendimo būdų.	Planuoja laiką, užduotis atlieka laiku. Analizuoja galimus iššūkius ir kliūtis užduočių atlikimui, planuoja, kaip juos įveikti. Apmąsto ir įsivertina, kaip sekėsi atlikti užduotis.	Analizuoja ir apibūdina, kaip sprendimų priėmimo įgūdžiai gerina mokymosi įpročius ir akademinį rezultatą.	Analizuoja ir įsivertina asmeninius gebėjimus rinkti informaciją, generuoti alternatyvas ir numatyti sprendimų pasekmes.	Analizuoja ir argumentuotai paaiškina, kokios įtakos profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui turi dabartinis sprendimų priėmimas.	
	Pritaiko ir paaiškina panaudotus sprendimo priėmimo įgūdžius.	Analizuoja ir paaiškina, kokią įtaką priimti sprendimai daro tarpusavio santykiams klasėje.	Taiko sprendimų priėmimo įgūdžius, kai įveikia asmeninius ir mokymosi iššūkius bei priima sprendimus.	Įvertina rizikingo elgesio pasekmes ir pasirenka alternatyvų elgesį ar veiklas. Analizuoja ir paaiškina, kaip stresas gali paveikti	Įvertina ir pasirenka atsparumo strategijas, kai jaučia spaudimą įsitraukti į nesaugią ar neetišką veiklą. Išvengia rizikingo elgesio	Užmezga atsakingus socialinius santykius, taiko sprendimų priėmimo įgūdžius. Atsakingai reaguoja, išvengia ir kitiems padeda išvengti	Užmezga atsakingus socialinius ar / ir darbo santykius, taiko sprendimų priėmimo įgūdžius. Analizuoja, kaip atsakingas sprendimų priėmi-	

					priimamus sprendimus.	(psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, ankstyvų lytinių santykių bandymų, nusikalstamumo ir pan.)	neatsakingo elgesio viešojoje (fizinėje-kontaktinėje ar interneto / skaitmeninėje) erdvėje.	mas veikia tarpasmeninius ir grupių santykius.
Prisideda kuriant šeimos, mokyklos ir bendruomenės gerovę	Pasisiūlo padėti įvairiuose klasės priežiūros darbuose (paruošti klasę pamokai, sutvarkyti priemones, surinkti šiukšles, nuvalyti stalus ir pan.), taupo resursus.	Siūlo idėjas, kaip gerinti klasės mokymosi ir bendravimo aplinką, jas įgyvendina, o jei prireikia, pasisiūlo pagelbėti.	Analizuodamas asmeninius įgūdžius, žinias, talentus ir pomėgius, prisiima ir atlieka klasėje vaidmenį, kuriuo prisideda prie klasės ir mokyklos gerovės.	Bendradarbiaudamas su mokiniais, bendraudamas su bendruomenės nariais nustato, planuoja ir įgyvendina pagalbos bendruomenei projektą.	Analizuoja individualius ir bendraklasių gebėjimus, žinias, savybes, naudoja jas bendruomenės gerovei. Nustato, analizuoja ir aktyviai veikia tenkinant mokyklos bendruomenės poreikius.	Bendradarbiaudamas tyrinėja, planuoja, įgyvendina, įsivertina asmeninį indėlį ir dalyvavimą veikloje, kuri gerina mikroklimatą mokykloje.	Savarankiškai arba bendradarbiaudamas tikslingai tiria, nustato, planuoja ir tenkina mokyklos bei vietos bendruomenės poreikius.	
	Papasakoja, kaip gali padėti ir padeda savo šeimos nariams atlikti kasdienes darbus.	Įvardija svarbius bendruomenės poreikius. Siūlo idėjas, kaip pagerinti šeimos, bendruomenės gyvenimą,	Apibūdina šeimos narių vaidmenis. Prisiima ir atlieka šeimoje vaidmenį ir atsakomybę, kuri prisideda prie šeimos gerovės.	Analizuoja ir įvardija bendruomenės narių pagalbą pasitikėjimo savimi stiprinimui. Išreiškia pagarbą ir	Analizuoja ir įsivertina dalyvavimą tenkinant nustatytus poreikius bendruomenėje. Apmąsto ir įvertina galimas	Kartu su grupe planuoja ir įgyvendina vietos bendruomenei skirtą projektą bei įsivertina indėlį.	Bendradarbiauja ir tikslingai tiria, nustato, planuoja visuomenės poreikius. Juos tenkina ir įsivertina.	

			dalyvauja jas įgyvendinant.		palaikymą savo bendruomenei.	kliūtis, jas šalina.		
Rūpinimasis sveikata	Vertina sveikatą, kaip vieną iš esminių vertybių, lemiančių asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę	Paaiškina, kas yra būti sveikam ir stipriam ir kodėl svarbu rūpintis sveikata.	Apibūdina sveiko žmogaus požymius, sveikatos tausojimo ir stiprinimo bei gyvybės saugojimo svarbą. Atpažįsta sveikus ir nesveikus įpročius.	Apibūdina, kas yra sveikata ir sveika gyven-sena, paaiškina, kodėl svarbu stiprinti ir tausoti sveikatą, kaip sveika gyvensena gali padėti siekti tikslų. Moka suteikti pirmąją pagalbą, jei išskyla pavojus gyvybei.	Apibūdina sveikatos sričių (lytinės, protinės, kraujotakos ir pan.) požymius bei asmens elgesio ir aplinkos veiksnių daromą įtaką sveikatai bei gyvybės išsaugojimui.	Apibūdina asmens elgesio ir aplinkos veiksnių daromą įtaką sveikatai. Atpažįsta dėl asmens elgesio ir aplinkos poveikio iškilusias sveikatos problemas. Stengiasi būti teigiamu sek-tinu pavyzdžiu jaunesniems. Paaiškina, kaip gali prisiimti atsakomybę dėl asmeninės ar kitų sveikatos ir gyvybės.	Apibūdina asmens gyvenimo būdo ir aplinkos veiksnių daromą įtaką sveikatai, numato ir taiko sveikatos prevencijos priemones. Argumentuoja, kodėl žmogaus gyvybė ir sveikata yra vertybė.	Sieja asmens fizinę, protinę, emocinę, socialinę sveikatą su profesine sveikata. Kitiškai analizuoja gyvenimo būdo ir aplinkos daromą įtaką asmens ir visuomenės sveikatai.
		Laikosi elementarių asmens higienos reikalavimų, demonstruoja savitvarkos įgūdžius.	Apibūdina asmeninės higienos ir aplinkos svarbą asmens sveikatai. Apibūdina savo kūno unikalumą,	Sudaro dienotvarkę, kurioje numato mokymosi, laisvalaikio, miego režimą. Rūpinasi savo kūnu, asmenine	Žino asmens higienos pokyčius, susijusius su fiziologiniu brendimu, gerina švaros	Į mokyklą ateina pailsėję ir pasiruošę mokytis. Sprendžia lytinio brendimo metu kylančias problemas ir,	Atsakingai rūpinasi savo kūnu. Atpažįsta lytinio potraukio dinamika, tiesiogines jo sąsajas su hormoninės sistemos veikla	Natūraliai vertina savo kūną, rūpinasi jo higiena. Kitiškai vertina asmens higienos daromą įtaką asmens sveikatai ir gerovei, aplinkai.

			<p>vartoja tinkamas sąvokas kūno dalims ir funkcijoms apibūdinti. Paaiškina savo kūno ribas, ką reiškia tinkamas ir netinkamas prisilietimas. Formuoja asmeninius tvarkos ir švaros bei dienotvarkės (mokymosi, laisvalaikio, miego režimo) laikymosi įpročius ir įgūdžius.</p>	<p>higiena ir aplinkos švara. Analizuoja ir paaiškina aplinkos veiksnių (technologijų, oro taršos, nesaugių medžiagų ir kt.) poveikį sveikatai. Apibūdina ir priima vykstančius kūno pokyčius ir vertina juos natūraliai. Apibūdina tabako ir alkoholio vartojimo poveikį organizmui, mąstymui ir santykiams su kitais žmonėmis.</p>	<p>laikymosi įgūdžius. Atpažįsta su brendimu susijusius režimo laikymosi poreikių pokyčius. Gerbia savo ir kitų kūno ribas, atpažįsta lytinį priekabiavimą, smurtą, geba jam atsispirti. Išsako ir geba pagrįsti tvirtas vertybines nuostatas dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo.</p>	<p>esant poreikiui, ieško reikiamos pagalbos, įvardija, į ką gali kreiptis. Analizuoja ankstyvų lytinių santykių pasekmes fizinei, psichinei, socialinei gerovei. Argumentuotai paaiškina kitiems, kuo pavojingos psichoaktyviosios medžiagos.</p>	<p>ir išorinių dirgiklių poveikiu. Paiso lyčių lygiavertiškumo. Apibūdina atsakomybę ir pasekmes dėl ankstyvo seksualinio elgesio, sveikatai kenkiančių sprendimų.</p>	<p>Pozityviai vertina asmeninį bei kitų lytiškumą, gerbia kitos lytinės orientacijos asmenis.</p>
<p>Rūpinasi sveikata pasitelkdamas fizinį aktyvumą</p>	<p>Taisyklingai sėdi, stovi, juda.</p>	<p>Taisyklingai kvėpuoja. Taisyklingai sėdi, stovi, juda ir dirba kompiuteriu.</p>	<p>Apibūdina ir argumentuoja, kodėl svarbūs taisyklinga laikysena ir</p>	<p>Apibūdina ir praktikuoja taisyklingą laikyseną bei kvėpavimą</p>	<p>Argumentuoja, kodėl svarbi taisyklinga laikysena, jos paisyti. Apibūdina</p>	<p>Rūpinasi sveikata: renkasi tokių pratimų, kad lavėtų taisyklinga</p>	<p>Pasirenka laikysenos ir kvėpavimo korekcijos pratimų. Asmeniniu pavyzdžiu skatina</p>	

				kvėpavimas, šių dalykų pairo.	fizinio aktyvumo metu.	fizinio pasirengimo ir taisyklingos laikysenos sąsajas. Praktikuoja taisyklingą kvėpavimą.	laikysena ir kvėpavimas. Asmeniniu pavyzdžiu ir aplinkinius skatina paisyti taisyklingos laikysenos.	aplinkinius paisyti taisyklingos laikysenos.
		Aktyviai leidžia laisvalaikį, žaidžia, laikydamasis saugaus elgesio taisyklių.	Aktyviai leidžia laisvalaikį, žaidžia, noriai ir saugiai mankštinasi, saugiai išbando individualias organizmo galias.	Išbando individualias organizmo galias, atlieka pamėgtų ir organizmui naudingų, fizines ypatybes (jėgą, greitumą, išsvermę, lankstumą, vikrumą) lavinančių pratimų; atlieka koordinacijos ir smulkiosios motorikos įgūdžių reikalaujančių pratimų.	Savarankiškai mankštinasi, atlieka organizmui naudingų ir fizines ypatybes lavinančių pratimų įvairiose aplinkose, naudojami skirtingų sporto šakų elementais.	Kasdien savarankiškai mankštinasi, žaidžia, juda, atidžiai analizuoja asmeninių gebėjimų kaitą.	Kasdien savarankiškai mankštinasi, žaidžia, juda, atidžiai analizuoja asmeninių gebėjimų kaitą, paaiškina jų sąsajas su fiziniu ugdymo turiniu.	Yra fiziškai aktyvus, renkami ir taiko skirtingų sporto šakų elementus, fizinio, techninio ir taktinio pasirengimo įgūdžius, naudoja juos skirtingomis ir besikeičiančiomis aplinkybėmis.

		Paaiškina fizinio aktyvumo naudą sveikatai ir savijautai, kelia fizinio aktyvumo tikslus ir pademonstruoja mėgstamus fizinius pratimus.	Kelia fizinio aktyvumo tikslus ir apibūdina, kaip pavyksta juos pasiekti.	Kelia fizinio aktyvumo tikslus, įsipareigoja sistemingai atlikti fizinių pratimų. Paaiškina, kaip laikosi įsipareigojimo. Apibūdina, kokių sunkumų patiria sportuodamas.	Kelia fizinio aktyvumo tikslus, įsipareigoja jų siekti, apibūdina asmeninę pažangą atliekant užduotis, kai siekia tikslo.	Siekia iškelto tikslo, apibūdina patiriamus sunkumus, susijusius su atliekamais fizinių pratimais, geba juos koreguoti, atsižvelgia į besikeičiančias aplinkybes, naudoja atitinkamus įgūdžius.	Kelia trumpalaikius ir ilgalaikius fizinio aktyvumo tikslus, apibūdina asmeninę pažangą esant konkurencijos aplinkybėms ar sąlygoms. Pritaiko aplinkos judėjimo poreikiams tenkinti.	Analizuoja pasiektus rezultatus, kritiškai vertina iškeltų tikslų ir proceso sąveiką, atskleidžia priežasčių ir pasekmių sąsajas, apibūdina asmeninę pažangą. Įvairias aplinkas ir priemones taiko judėjimo poreikiams tenkinti.
Supranta sveikos mitybos svarbą sveikatai ir renkasi sveikatai palankius maisto produktus	Paaiškina maisto svarbą sveikatai. Taiko maisto vartojimo taisykles (neskuba, sukramto ir kt.), saugiai vartoja maistą ir paaiškina kodėl.	Palygina, kokie produktai naudingi, o kokie nenaudingi sveikatai. Laikosi sveikos mitybos taisyklių mokykloje.	Apibūdina sveikos mitybos taisykles, palygina ant maisto produktų pakuočių etikečių esančią informaciją. Apibūdina sveikatai kenkiančių medžiagų apykaitos procesus organizme.	Paaiškina sveikos mitybos daromą įtaką sveikatai, kuo galima pakeisti sveikatai nepalankius produktus. Moka paruošti sveikatai palankius, iš kelių maisto produktų susidedančius patiekalus.	Paaiškina, kaip laikosi sveikos mitybos principų ir taisyklių įvairiose aplinkose. Analizuoja energijos gamybos ir medžiagų apykaitos procesus organizme, apibūdina energinę maisto medžiagų vertę	Argumentuotai paaiškina, kokie maisto produktai kenksmingi organizmui. Renkasi sava rankiškai, asmeniniu pavyzdžiu skatina sekti aplinkinius: domėtis, kurti ir gaminti sveikatai naudingus patiekalus.	Faktais pagrindžia sveikos mitybos naudą organizmui, analizuoja medžiagų apykaitą (pagal veiklos pobūdį, amžių, lytį). Paaiškina sveikatai kenksmingų maisto medžiagų poveikį organizmui. Analizuoja maisto pramonės ir	

						ir naudą mi- tybai.		sveikatos apsau- gos klausimus.
--	--	--	--	--	--	------------------------	--	------------------------------------